

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Dalajlama XIV. jako světský a duchovní
představitel Tibetu**

Marek Klug

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

**Dalajlama XIV. jako světský a duchovní
představitel Tibetu**

Marek Klug

Vedoucí práce:

prof. PhDr. Aleš Skřivan, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval prof. PhDr. Aleši Skřivanovi, Ph.D. za ochotu, trpělivost a cenné rady, které mi poskytl při psaní bakalářské práce.

1 ÚVOD	1
2 HISTORIE INSTITUCE DALAJLAMY	4
2.1 TITUL DALAJLAMA.....	4
2.2 „VELKÝ PÁTÝ“ DALAJLAMA	7
2.3 SESAZENÍ ŠESTÉHO DALAJLAMY	10
2.4 TŘINÁCTÝ DALAJLAMA.....	12
3 JEHO SVATOST DALAJLAMA XIV.	18
3.1 NALEZENÍ NOVÉHO DALAJLAMY	18
3.2 STUDIUM A MNIŠSKÉ POVINNOSTI	21
3.3 ČÍNSKÁ OKUPACE	24
3.4 DOHODA S ČÍNOU	27
3.5 ZAHRANIČNÍ NÁVŠTĚVY	31
3.6 TIBETSKÝ ODPOR	34
3.7 EXIL V ÍNDII.....	36
3.8 MEZINÁRODNÍ ANGAŽOVANOST DALAJLAMY	38
3.9 POSLEDNÍ DALAJLAMA.....	40
4 ZÁVĚR	41
5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45
6 RESUMÉ	47
7 PŘÍLOHY	48

1 Úvod

Tématem této práce je osoba čtrnáctého dalajlamy Tändzina Gjamccha, světského a duchovního vůdce Tibetu. Čtrnáctý dalajlama je držitel Nobelovy ceny za mír a výrazně se zasadil o všeobecné proslavení buddhismu a Tibetu. V patnácti letech byl oficiálně uveden na trůn jako čtrnáctý dalajlama. Kvůli čínské okupaci musel v již roce 1959 uprchnout ze země do Indie. Zde ustanovil exilovou vládu a za svůj nenásilný boj za ukončení čínské okupace své země si vydobyl celosvětové uznání.

Hlavním cílem této bakalářské práce je analýza role současného čtrnáctého dalajlamy Tändzina Gjamccha. Nicméně ke správnému pochopení tématu je potřeba se podívat i do historie této instituce. Kdo to vlastně je dalajlama? Jak se vyvíjela životní dráha čtrnáctého dalajlamy a jak se zachoval v zásadních momentech? Jaké momenty to vlastně byly? Na tyto otázky se pokusím odpovědět ve své práci.

Celá práce je rozdělena do dvou hlavních tematických kapitol, které jsou řazeny chronologicky. Tyto kapitoly se pak dále dělí na menší okruhy věnující se vždy konkrétnímu dalajlamovi či událostem s ním souvisejícím. První kapitola je zaměřena na historii duchovní instituce dalajlamy. Nejprve je v této části nastíněn vznik a vývoj instituce dalajlamy, její původ a vysvětlen je i význam samotného titulu dalajlama. V této části jsou chronologicky zmíněni předchůdci čtrnáctého dalajlamy a jejich intervence ve světské i náboženské oblasti. Prostor je v těchto kapitolách věnován především pátému dalajlamovi, který se stal jako první dalajlama v historii duchovním i světským představitelem Tibetu. Dále je v této části práce zmíněn šestý dalajlama, na nějž je díky jeho odmítnutí mnišského života, nahlíženo jako na zcela odlišnou postavu v historii dalajlamů. Poslední podkapitola v této části je věnována třináctému dalajlamovi a jeho snahám udržet tibetskou neutralitu během tzv. Velké hry.

V druhé hlavní tematické kapitole je prostor věnován samotnému čtrnáctému dalajlamovi Tändzin Gjamcchovi a nejdůležitějším událostem, jež proběhly v Tibetu od jeho uvedení do funkce. První podkapitola této části práce se zabývá nalezením čtrnáctého dalajlamy. Ten byl v provincii Amdo ve dvou letech rozpoznán jako reinkarnace předchozího třináctého dalajlamy. Další podkapitola je věnována buddhistickému studiu a mnišskému vzdělávání, jež probíhalo především v palácích Potála a Norbulingka v tibetské Lhase. Následující podkapitola se zabývá obdobím, při kterém musel čtrnáctý dalajlama předčasně převzít plnou světskou i duchovní odpovědnost nad Tibetem. K tomuto předčasnému převzetí dalajlama přistoupil kvůli obavám z možného konfliktu s Čínskou lidovou republikou, který roku 1950 vyústil v čínskou okupaci Tibetu. Čtvrtá podkapitola se zabývá Sedmnáctibodovou dohodou, jež byla uzavřena mezi Tibetem a Čínou roku 1951 v Pekingu. Tato dohoda, která znovuobnovila svrchovanost Čínské lidové republiky nad de facto nezávislým Tibetem, byla dalajlamou a tibetskou vládou prohlášena za neplatnou. Pátá podkapitola se věnuje zahraničním návštěvám čtrnáctého dalajlamy v Číně a Indii, při nichž se setkal s Mao Ce-tungem a Džaváharlálem Néhrúem. V dalších podkapitolách je popsán tibetský odpor proti čínské okupaci. V této části práce jsou také rozebrány okolnosti a samotný útěk dalajlamy do indického exilu v Mansúří roku 1959. Závěr práce je pak věnován působení dalajlamy v indickém exilu a jeho snaze angažovat se v mezinárodní politice a upozornit tak svět na situaci v Tibetu. Poslední podkapitola je věnována současnému postavení instituce dalajlamy a možnosti, že by čtrnáctý dalajlama mohl být poslední reinkarnací v linii dalajlamů.

Hlavním pramenem pro moji práci se staly především překlady zahraniční literatury a několik titulů psaných v anglickém jazyce. Česká odborná literatura se tématem ohledně instituce dalajlamy zabývá jen velmi okrajově. Jediným autorem, který tomuto tématu věnuje větší

pozornost, je tibetolog Josef Kolmaš. Od tohoto autora jsem ve své práci využil tituly *Tibet: dějiny a duchovní kultura* a *Tibet*. V těchto knihách jsem čerpal především z kapitol, které se zabývají duchovními dějinami Tibetu a kde je prostor věnován i instituci dalajlamy.

Mezi nejdůležitější překlady zahraniční literatury, které byly použity pro vypracování této práce, lze zařadit knihy čtrnáctého dalajlamy Tändzina Gjamccha *Svoboda v exilu*, *Autobiografie 14. dalajlamy* a *O Tibetu a tibetském buddhismu*. V těchto knihách můžeme víceméně chronologicky sledovat život a politický vývoj čtrnáctého dalajlamy. Tyto dvě autobiografické publikace jsem využil především v druhé hlavní tematické části své práce. Přínosná pro tuto část práce byla i kniha od Michaela Harrise Goodmana *The last Dalai Lama: A Biography*. Tato rozsáhlá biografie nám poskytuje jedinečný pohled na čtrnáctého dalajlamu od jeho nalezení až po útěk do exilu. Autor přitom vychází z řad rozhovorů, které vedl s Tibetany v exilu či se samotným dalajlamou. Další stěžejní knihou mé práce byly *Dějiny Tibetu* od Tsepsona W. D. Shakabpy. Autor této knihy je bývalý člen tibetské vlády a mluvčí tibetského Národního shromáždění. Kniha, vycházející z původních tibetských pramenů, je uceleným přehledem tibetských dějin od prvních tibetských civilizací až po čínskou okupaci v roce 1950. Pro práci byla tato publikace přínosná zejména tím, že jsou v ní obsaženy informace o všech čtrnácti dalajlamech, navíc je součástí knihy velké množství příloh obsahující mapy či plné znění tibetských dohod. Dalším přínosným zdrojem byla kniha *Krvavé slzy, Čínská okupace Tibetu 1951–1991* od Mary Craig. Tuhle publikaci jsem využil zejména v kapitolách, které se zabývají čínskou okupací a tibetským odporem. Autorka v knize vychází z pečlivého průzkumu oficiálních dokumentů a rozhovorů s množstvím uprchlíků, jejichž výpovědi jsou velmi často v knize citovány.

2 Historie instituce dalajlamy

2.1 Titul dalajlama

Udílení titulu dalajlama je úzce spjato s tibetskou školou buddhismu nazývanou Gelugpa. Tato škola byla založena v roce 1407 a vzešla z působení tibetského myslitele a filosofa Congkhapy (1357–1419). Congkhapa byl tradičně mnišsky vzdělán a po opuštění kláštera se postupně seznámil s učením dalších škol tibetského buddhismu existujících v té době, mimo jiné Kagjüpy, Sakjapy a především Kadampy.¹ Měl tedy ojedinělou příležitost zhodnotit stav a úroveň buddhismu v Tibetu a byl velmi rozhořčený etickým úpadkem mezi mnichy, ignorováním pravidel klášterního života či překrucováním tantrických nauk. Congkhapa se ve svém působení chtěl vrátit k čistým kořenům buddhismu a trval na zavedení klášterních diskuzí jako součástí výuky mnichů.² Vzorem v těchto reformách mu byl slavný indický mistr Atiši, který žil v 11. století a kterému se povedlo znovunastolit dodržování kodexu chování pro mnichy a obnovit respekt k vinaje³. V roce 1409 Congkhapa založil první gelugpovský klášter ve středním Tibetu, jehož název byl Gandän a byl v té době třetím největším klášteřem v Tibetu. Tento klášter byl schopen pojmout až 3300 mnichů.⁴ Congkhapa sám sebe chápal spíše jako reformátora, než jako zakladatele nového buddhistického směru. Jeho učení, známé jako „nová“ Kadampa, navazovalo na výuku školy Kadampa.

---

¹ WERNER, Karel, *Náboženské tradice Asie: od Indie po Japonsko*, Brno 2002, s. 627.

² KOLMAŠ, Josef, *Tibet: dějiny a duchovní kultura*, Praha 2004, s. 163.

³ Mnišská kázeň, obsahuje zásady mnišské řehole, kázeňská pravidla, předpisy. MILTNER, Vladimír, *Malá encyklopedie buddhismu*, Praha 2002, s. 269.

⁴ SHAKABPA, W. D. Tsepon, *Dějiny Tibetu*, Praha 2000, s. 85.

Congkhapova smrt v roce 1419 vedla k založení školy, kterou vybudoval jeho žák Gendündub (1391–1474). Ten byl později zpětně uznán jako první dalajlama. Nově vybudovaná škola dostala název Gelugpa nebo také škola „žlutých čepic“, podle pokrývek hlavy jejich mnichů.⁵ V roce 1447 Gendündub založil klášter Tašilhünpo poblíž Žikace v provincii Cang a stal se opatem tohoto kláštera.⁶ „*Bud' to byl on ještě před svou smrtí, kdo rozhodl o způsobu volby nástupce v úřadu opata, nebo až rada starších po jeho smrti, zvolen však byl právě narozený chlapec Gendün Gjamcho (1475–1542), který byl pak prohlášen za převtělence prvního opata.*“⁷ Posmrtně byl uznán jako druhý dalajlama. Své první duchovní sliby složil v roce 1486 a studia ukončil v klášteře Tašilhünpo. Období za druhého dalajlamy bylo charakteristické rozbroji proti nově vznikající škole Gelugpa. Tyto rozbroje vyvolávaly ostatní tibetské školy buddhismu, především pak škola Kagjüpa. Z těchto důvodů Gendün opustil klášter založený jeho předchůdcem a přesunul se do středního Tibetu, do kláštera Däpung u Lhasy, kde se věnoval studiu lamaistické teologie.⁸ Poté, co se zde usadil, jeho popularita ve středním Tibetu výrazně vzrostla. Později odešel do jižního Tibetu, kde v roce 1509 nechal postavit svůj vlastní klášter Čökhorgjal. Zemřel v roce 1542 a zanechal po sobě tři svazky spisů.

Rok po jeho smrti se v Tölungu poblíž Lhasy narodil Sönam Gjamcho (1543–1588), v němž bylo rozpoznáno převtělení Gendüna Gjamcha. Proto byl ve čtyřech letech uveden na trůn v paláci Gandän v Däpungu, jako třetí dalajlama. Zde předvedl své pozoruhodné intelektuální schopnosti a stal se, tak jako jeho předchůdci, opatem kláštera. Jeho vliv rostl tak rychle, že jej jako opata uznali i mniši

---

⁵ GOLDSTEIN, Melvyn C., *The Circulation of Estates in Tibet: Reincarnation, Land and Politics*. In: *The Journal of Asian Studies* 32, 1973, 3, s. 447.

⁶ KAPSTEIN, Matthew T., *Dějiny Tibetu*, Praha 2011, s. 141.

⁷ WERNER, s. 628.

⁸ CYBIKOV, Gonbožab Cebekovič, *Cesta k posvátným místům Tibetu*, Praha 2001, s. 210.

v klášteře Sera. Sláva Sönam Gjamccha se brzy rozšířila i mimo Tibet. Roku 1576 ho pozval vůdce tumedských Mongolů Altan-chan k sobě do Mongolska. Návštěva se uskutečnila v roce 1578 a Altan-chanovi se dostalo od tibetského lamy četných náboženských poučení, na základě kterých Altan-chan přestoupil k buddhismu. Oplátkou za výuku dostal Sönam Gjamccho množství darů společně s titulem *dalaj*.⁹

Existuje několik interpretací tohoto titulu, které spolu však víceméně korespondují. Všeobecně nejznámější je překlad mongolského slova *dalaj* jako „oceán“. Tímto slovem se naznačovalo, že lamova učenost je hluboká a bezbřehá jako oceán.¹⁰ Naopak slovo *lama* je tibetského původu, odpovídající významem indickému slovu *guru*, jenž označuje učitele. Dohromady se tak slova *dalaj* a *lama* obvykle volně překládají jako „oceán moudrosti“.¹¹ Podle jiného vysvětlení bylo slovo *dalaj* jen mongolským překladem osobního jména Sönam Gjamcha, jehož druhá část *gjamccho* znamená v tibetštině „oceán“, v mongolštině *dalaj*.¹² Nicméně je možné obojí vysvětlení, popřípadě syntéza těchto dvou variant. Titul dalajlama byl posmrtně udělen i jeho dvěma předchůdcům. Proto byl Sönam Gjamccho uznán jako třetí převtělení dalajlamy, ačkoliv byl ve skutečnosti prvním, kdo užíval tohoto titulu.¹³

Každý dalajlama je tedy považován za reinkarnaci (tibetsky *tulku*) předchozího dalajlamy a zároveň za vtělení bódhisattvy¹⁴ Avalókitéšvary, který „zosobňuje jednu ze dvou základních vlastností buddhů, totiž slitovný soucit, odtud jeho přízvisko *Mahákaruna Velesoucitný*, *Je nadán zázračnou mocí zachraňovat všechny, kdož k němu volají o pomoc, chrání*

---

⁹ GOODMAN, Michael Harris, *The last Dalai Lama: A Biography*, Boston 1986, s. 75.

¹⁰ KOLMAŠ, Josef, *Tibet*, Praha 2011, s. 84.

¹¹ GJAMCCHO, Tändzin, *Svoboda v exilu: Autobiografie 14. dalajlamy*, Praha 2011, s. 14.

¹² CYBIKOV, s. 213.

¹³ KOLMAŠ, *Tibet: dějiny a duchovní kultura*, s. 71.

¹⁴ Bytost, která si nirvánu vysloužila, ale vzdala se jí, aby setrvala ve světě v cyklu znovuzrovnání a všem bytostem pomáhal na cestě ke spáse. MILTNER, s. 63–65.

*před přírodními pohromami a přináší polím úrodu a lidem plodnost“.*¹⁵ Avalókitéšvara patří k nejuctívanějším bódhisattvům v Tibetu hlavně proto, že soucit je jedna z nejvýznamnějších ctností v mahájánovém buddhismu. Také je považován za božského patrona Tibetu.

V pořadí jako čtvrtý dalajlama byl identifikován Altan-chánův pravnuk jménem Jöntän Gjamccho (1589–1617). Ten byl narozený v Mongolsku, což výrazně utužilo rozvíjející se vztahy mezi Mongoly a sektou Gelugpa. Vláda čtvrtého dalajlamy je charakteristická tím, že docházelo k řadě drobných roztržek mezi provincií Ü (sídlo školy Gelugpa) a provincií Cang (sídlo škola Karma Kagjü).¹⁶ V roce 1617 se ozbrojení mniši z gelugpovských klášterů a s pomocí Mongolů neúspěšně pokusili o vyhnání cangských sil ze středního Tibetu. Výsledek vítězství cangských sil bylo to, že řada gelugpovských klášterů v provincii Ü byla násilně donucena přejít k sektě Karmapa. Mezitím v Däpungu zemřel čtvrtý dalajlama.¹⁷

2.2 „Velký pátý“ dalajlama

Další významný mezník v instituci dalajlamy nastal, když byl v roce 1622 „nalezen“ v pořadí pátý dalajlama Ngawang Lozang Gjamccho (1617–1682). Kvůli nejisté politické situaci v zemi bylo objevení a místo pobytu mladého dalajlamy nejprve udržováno v tajnosti. Teprve až v roce 1625 ho Lozang Čhökji Gjalchhän uvedl do mnišského stavu a stal se jeho hlavním učitelem a vychovatelem. V tomto roce bylo také uzavřeno příměří mezi zneprátelenými sektami, v neposlední řadě proto, že pátému dalajlamovi přišli vzdát hold mongolští předáci s ozbrojeným doprovodem.

---

¹⁵ MILTNER, s. 51.

¹⁶ SHAKABPA, s. 96.

¹⁷ KOLMAŠ, *Tibet*, s. 85.

Hierarchové sekt Kagjüpa i členové vládní linie Cang byli nyní ochotni uznat dalajlamu za duchovního vůdce Tibetu a to za předpokladu, že se sekta Gelugpa vzdá nároků na světskou vládu v Tibetu.¹⁸ Gelugpové k této dohodě nebyli ochotni přistoupit a rozhodli se požádat o pomoc Mongoly. Mezi Mongoly a dalajlamou v té době již existovalo těsné spojení. Gelugpové na svoji stranu získali Ojraty, Džúngary a Čachary. Jejich vůdcem se stal velitel chošúdských Mongolů Gušri-chan. Ten byl k roku 1639 již připraven vést své vojsko do Khamu, se záměrem dobýt Beri a vyrazit proti Cangu. S tímto záměrem informoval dalajlamu, který chtěl pouze znovu získat Lhasu a své kláštery zpět. Nešlo mu o to zneškodnit nepřátelské sekty a především nechtěl být spojován se žádným násilím, i kdyby se jednalo o ospravedlnitelný útok.¹⁹ Nicméně dalajlamův pobočník Sönam Čhönphel byl jiného názoru a trval na tom, že „*má-li v Tibetu zavládnout mír, musí se země sjednotit, a ne být ponechána v rukou nejrůznějších vládců a náboženských vůdců*“.²⁰ Sönam na sebe vzal plnou zodpovědnost za veškeré dění a připojil se k vojsku Gušri-chana. Došlo tedy k přímému střetu, který byl završen sedmiměsíčním obléháním pevnosti Žikace. Mongolská armáda pevnost společně s karmapovským klášterem Tašizilnön dobyla v roce 1642. Cangský vládce Karma Tänkjong Wangpo byl zabit a chošúdské armádě se podařilo porazit veškerý odpor stoupenců Kagjü a ukončit tak rozdrobenost Tibetu.²¹

Výsledkem tohoto vítězství bylo dosazení pátého dalajlama v Žikace v palácové audienční síni slavnostně na trůn. Dalajlama se tak poprvé v historii stal duchovním i světským představitelem Tibetu a Gelugpa se stala dominantním učením v celém Tibetu.²² „*Mongolský chan při té příležitosti prohlásil, že dalajlamovi uděluje nejvyšší moc v celém*

---

¹⁸ WERNER, s. 632–633.

¹⁹ LAIRD, Thomas, *Příběh Tibetu: rozmluvy s dalajlamou*, Praha 2009, s. 140.

²⁰ SHAKABPA, s. 104.

²¹ LAIRD, s. 141.

²² THURMAN, Robert, *Proč potřebujeme dalajlamu: dalajlamovy pravdivé činy jako politické řešení pro Čínu, Tibet a svět*, Praha 2009, s. 42–43.

*Tibetu od Ta-tien-lu na východě až po ladackou západní hranici na západě.*²³ Odpovědnost za politickou správu země však zůstala v rukou Sönam Čhönpele, jenž obdržel hodnost desiho²⁴. Ten s dalajlamou konzultoval pouze velmi důležité věci. Pátý dalajlama zvolil Lhasu, jako nové hlavní město Tibetu.²⁵ Nově se formující vláda dostala svůj nový název, podle dalajlamova dānpungského paláce, Gandān-phodang. Dalajlama také vyhlásil zákony veřejného chování, jmenoval hejtmany okresů a vybral si ministry, kteří měli utvořit nově vzniklou vládu. Pátý dalajlama zahájil též v roce 1645 výstavbu majestátního zimního paláce ve Lhase. Palác, jehož název je odvozen od jihoindické hory, nese název Potála a byl dokončen v roce 1693. Aby upevnil a zvýšil prestiž gelugpovské hierarchie, udělil pátý dalajlama svému učiteli Lozang Čhökji Gjalcchānovi titul pančhenlama²⁶ a prohlásil jej za inkarnaci buddhy Amitáhby s tím, že bude možno nalézt a identifikovat každé jeho další znovuzrození. Lozang byl historicky prvním pančhenlamou, jemuž byl tento titul udělen za života. Jeho třem předchůdcům bylo postavení v linii pančhenlamů vyčleněno až posmrtně.²⁷ „Velký pátý“ dalajlama zemřel v roce 1682 a „*po jeho smrti nastalo nejbouřlivější období novodobých dějin Tibetu vůbec a dějin dalajlamu zvlášť*“.²⁸

---

²³ SHAKABPA, s. 107.

²⁴ Regent, první ministr, administrátor či zemský správce.

²⁵ KARMAY, Samten G., *The Great Fifth*. In: International Institute for Asian Studies (IIAS) Newsletter 39, 2005, 4, s. 12.

²⁶ Tento titul byl již dříve neoficiálně používán pro opaty kláštera Tašilhünpo. Až nyní byl však tento titul použit pro novou linii převtělců v kontextu gelugpovské hierarchie. Pančhenlama se tak stal hned po dalajlamovi druhým nejvyšším lamou ve škole Gelugpa.

²⁷ WERNER, s. 633–634.

²⁸ CYBIKOV, s. 216.

2.3 Sesazení šestého dalajlamy

Po smrti pátého dalajlamy jeho funkci prakticky zastával desi Sanggjä Gjamccho, který dokázal patnáct let utajit smrt dalajlamy s výmluvou, že se dalajlama udržuje v ústraní za účelem intenzivních meditací. Přesné důvody, proč desi tak dlouho dalajlamovu smrt tajil, nejsou přesně známy. Někteří tvrdí, že to bylo kvůli snaze udržet politickou stabilitu země, jiní, že to bylo proto, aby stihl být dokončen palác Potála. Jako nejpravděpodobnější důvod, proč desi tajil smrt dalajlamy, se zdá být jeho snaha o udržení moci v zemi. Nicméně jeho spravování Tibetu, lze označit za bezchybné, ačkoliv na něm leželo mnoho povinností, včetně těch, které měl zastávat dalajlama.²⁹

Teprve až v roce 1696 oznámil existenci, tehdy již třináctiletého šestého dalajlamy Cchangjang Gjamccha (1683–1706). Ten je v historii dalajlamů zcela odlišnou postavou. Ačkoliv byl šestý dalajlama nadaný a měl jisté charisma, ukázalo se, že nemá pochopení pro mnišský život a začal se v mládí bouřit. V roce 1702 odmítl přijmout mnišský slib zvaný „gecchula“. Sešli se s ním tedy opati tří velkých klášterů,³⁰ aby mu rozmluvili zřeknutí se slibů, avšak jejich prosby byly neúspěšné. Svá studia tedy nedokončil. *„Nechal si narůst dlouhé vlasy a oblékal se jako mladý zhýralec, dával přednost lehkým ženám a silnému pití před přísností náboženského života.“*³¹ Na jeho chování začalo být nazíráno jako na pobuřující a skandální, zvláště pak mezi Mongoly a Mandžuy. Mezi tibetským lidem měl však určitou popularitu a k jeho excesům byl lid tolerantnější. Situace byla vyřešena až s pomocí chošúdských Mongolů pod vedením Lhabzang-chana, vnuka Gušri-chana. Ten prohlásil šestého dalajlamu za nepravého převtělence. Roku 1705 dobyl, po dohodě

---

²⁹ KAPSTEIN, s. 152–153.

³⁰ Desi Tagee a Lhabzang-cahn, syn Dalaj-chanův a vnuk Gušri-chana.

³¹ KAPSTEIN, s. 154.

s čínským císařem, Lhasu a nechal dalajlamu exportovat do exilu v Číně. Nepohodlného desiho Sanggjä Gjamccha nechal popravit. Při pochodu do čínského exilu dalajlama z neznámé příčiny zemřel.³²

Spor o jeho nástupce už byl veden jen mezi Mongoly. Na jedné straně stál Lhabzang, jehož císař Kchang-si potvrdil jako vladaře Tibetu pod čínskou svrchovaností. Ten dosadil na uvolněnou pozici šestého dalajlamy svého kandidáta Nwang Ješe Gjamccha (1707–1717), jako „nového“ šestého dalajlamu. Lidé ho však za pravého dalajlamova převtělence nepovažovali, naopak ho pokládali za „lžidalajlamu“.³³ Toto dosazení vyvolalo pochybnosti i u mongolských kōnkénúrských knížat, která předložila svého kandidáta Kalzang Gjamccha (1708–1757) narozeného ve východní provincii Khamu.³⁴ Nicméně v té době měl Lhabzang vládu pevně ve svých rukou, takže žádné změně na pozici dalajlamy nedošlo. Teprve až v roce 1717 vyústila nespokojenost jeho tibetských odpůrců ve spojení s džúngarskými Mongoly a díky lstivému přepadení Lhasy byl Lhabzang zabit. „*To se nelíbilo čínskému císaři, který poslal do Tibetu vojsko, a po třech letech bojů byli Mongolové, kteří si mezi tím odcizili Tibetany brutalitou a loupením, vyhnáni.*“³⁵ Mandžuoové tak byli vítáni jako osvoboditelé, také proto, že s sebou přivedli již třináctiletého „pravého“ dalajlamu Kalzang Gjamccha. Ten byl do té doby vychováván v klášteře Kumbum v Amdu v severovýchodním Tibetu, tehdy ovládaném Čínou. Od této doby udržoval čínský dvůr ve Lhasě dva rezidenty a vojenskou posádku, která zasahovala do tibetských záležitostí většinou jen při občanských nepokojích.³⁶ V roce 1719 mandžuský císař Kchang-si oficiálně vyhlásil „novým“ šestým dalajlamou Kalzang Gjamccha, jemuž také v roce 1720

---

³² GOODMAN, s. 78–79.

³³ KOLMAŠ, *Tibet*, s. 86.

³⁴ CYBIKOV, s. 217.

³⁵ WERNER, s. 635.

³⁶ Tamtéž, s. 635.

vydal zlatou pečeť, na níž bylo uvedeno „Pečeť šestého dalajlamy“. Tak se Kchang-si vyhnul otázkám, zda byli oba předchozí dalajlamové pravými převtěleními či nikoliv. Kalzang Gjamccho byl sice oficiálně prohlášen opět šestým převtělcem, nicméně v Tibetu je považován za sedmého dalajlamu.³⁷ Za jeho nadvlády byla zavedena nová forma panování v Tibetu. Byl zrušen úřad desiho a vláda byla nově tvořena radou ministrů, tzv. *kašagem*, který byl odpovědný za správu země.

Následující dalajlamové byli vesměs nevýznamné osobnosti. Ať shodou okolností, či cizím zaviněním, většinou také zemřeli v mladistvém věku, což znamenalo vládu regentů. Volba v případě desátého, jedenáctého a dvanáctého dalajlamy proběhla podle dekretu, který vydal v roce 1793 císař Čchien-lung. Tento dekret nařizoval, aby jména nejméně tří navrhovaných kandidátů byla napsána a vložena do zlaté urny. Z té byl poté, po provedení určitých náboženských rituálů, vylosován vítězný kandidát za přítomnosti čínských rezidentů. Vítězný kandidát musel být schválen císařským patentem. Císař se takto snažil regulovat metodiku výběrů dalajlamů, protože měl podezření, že byli vybíráni jen „převtělení“ z privilegovaných rodin.³⁸

2.4 Třináctý dalajlama

Po smrti dvanáctého dalajlamy v roce 1875 byl jmenován regentem Čhökji Gjacchän Kündeling a bylo zahájeno vyhledávání „převtělence“ zesnulého dalajlamy. Ve věku dvou let byl rozpoznán osmým pančhenlamou Tänpa Wangčhugem nový dalajlama a dostal jméno Thubtän Gjamccho (1876–1933). Jelikož došlo mezi hodnostáři k jednoznačné shodě jeho uznání,

---

³⁷ GOODMAN, s. 80.

³⁸ KOLMAŠ, *Tibet: dějiny a duchovní kultura*, s. 74.

bylo možné dalajlamu potvrdit bez losovací procedury. Do Potály byl dalajlama uveden v roce 1879, kde také začalo jeho mnišské vzdělávání. Když bylo dalajlamovi v roce 1895 devatenáct let, chopil se moci a stal se hlavou státu. Mandžuoové měli v této době v Tibetu jen malý vliv, proto proti tomuto převzetí nic nenamítali. Třináctý dalajlama byl od doby osmého vtělení prvním dalajlamou, který se dožil dospělosti a vládl všemi pravomocemi svého úřadu.³⁹

Vláda třináctého dalajlamy nezačala za příznivé politické situace, jelikož se Tibet na počátku 19. století stal křižovatkou strategických zájmů mocností, zejména Velké Británie a Ruska. Uzavřenost Tibetu dráždila především britskou vládu v Indii, která chtěla uzavřít dohodu o přesných hranicích mezi Tibetem a svými državami. Zpočátku Britové doufali, že smlouvy s Čínou mohou vyřešit všechny diplomatické i obchodní problémy. Britové se domnívali, že je Tibet řízen z Číny. Nicméně se ukázalo, že tomu tak nebylo a Tibet vystupoval jako suverénní stát a odmítal se podrobit těmto jednáním. S Ruskem však Tibet přímé styky měl a to prostřednictvím Agvana Dordžijeva⁴⁰. Ten totiž považoval cara za ochránce buddhistického náboženství, což byla pro Tibetany poměrně lákavá vize, vezmeme-li v úvahu nejistotu, která panovala ve Střední Asii v průběhu tzv. Velké hry⁴¹. Roku 1901 byl Dordžijev během své mise, při níž se setkal s ruskými úředníky při řešení tibetské záležitosti, přijat carem Mikulášem II., na což Britové reagovali s určitým znepokojením a chápali to jako uzavření čínsko-ruské dohody. Proto roku 1903 došla Britům⁴²

---

³⁹ SHAKABPA, s. 169.

⁴⁰ Burjatský lama z kláštera Däpung, jeden z dalajlamových učitelů.

⁴¹ Velká hra byl strategický konflikt mezi Britským a Ruským impériem, způsoben přiblížením hranic obou těchto impérií ruskou územní expanzí ve střední Asii. Ta probíhala v 19. století a první polovině 20. století. Velká hra hrozila přerůst v otevřený konflikt mezi Ruskem a Velkou Británií, ale k žádnému vzájemnému válečnému konfliktu nikdy nedošlo.

⁴² Britské jednání vedl George Curzon, který v letech 1899–1905 zastával úřad indického místokrále.

trpělivost, jelikož byli přesvědčeni, že veškerá mírová jednání s Tibetem skončí nezdarem.⁴³

V červenci roku 1903 se proto Britové rozhodli vyslat do Tibetu vojenskou misi vedenou plukovníkem Francisem Younghusbandem, která měla zahájit obchodní jednání a prodiskutovat otázky týkající se britsko-tibetských vztahů. Když Britové vpochoďovali do jižního Tibetu, odmítla s nimi tibetská vláda jednat, dokud se nestáhnou zpět k hranicím. Britové ale trvali na tom, že budou postupovat přímo na Lhasu. Tibeťané vůbec nebyli připraveni bojovat s moderně vybavenou britskou armádou čítající přes 3000 mužů, proto jejich vojenský odpor Britové lehce zdolali. Přesto si tato „malá válka“ vyžádala život několika tisíc Tibeťanů, vojáků i civilistů. K největšímu masakru došlo 31. března roku 1904 v horském průsmyku u osady Guru, kde podle tibetských vládních záznamů padlo v boji přes pět set Tibeťanů a více než tři sta dalších bylo zraněno.⁴⁴

V nastalé situaci hrozilo, že by mohl být třináctý dalajlama přinucen podepsat dohodu, která by mohla být nevýhodná pro dlouhodobé zájmy Tibetu. Bylo tedy rozhodnuto, že bude rozumnější, když dalajlama Lhasu opustí. Dalajlama jmenoval v červnu roku 1904 regentem Lözang Gjalchäna Lamošara a uprchl ze země do Mongolska.⁴⁵ Poté, co se britským oddílům podařilo v září roku 1904 dobýt i Lhasu, byli tibetští vládní úředníci donuceni podepsat tzv. anglo-tibetskou bilaterální dohodu. V té se Tibet mimo jiné zavázal, že nebude jednat s cizími mocnostmi bez souhlasu Britů. Dále měly být v Gjance a Garthogu zřízeny obchodní stanice. Ačkoli se Tibet touto dohodou ocitl v jisté závislosti na Británii, ta na sebe žádnou odpovědnost za ochranu Tibetu nevzala. Tato dohoda je tedy považována za vůbec první dohodu mezi Tibetem a jiným státem, který uznal právo Tibetu vyjednávat a podepisovat smlouvy jako svobodný

---

⁴³ LAIRD, s. 187–190.

⁴⁴ SHAKABPA, s. 186.

⁴⁵ RAPGAY, Lobzang, *The thirteenth Dalai Lama*. In: *Bulletin of Tibetology* 13, 1977, 2, s. 26.

stát. Je tedy zřejmé, že ustanovením anglo-tibetské dohody byly zcela popřeny jakékoli čínské nároky na suverenitu či suzerenitu nad Tibetem.⁴⁶

Vojensky se Younghusbandova expedice stala úspěšnou, avšak z politického hlediska se setkala s odporem britského obyvatelstva a již v září 1904 expedice Tibet opustila. Třináctý dalajlama Thubtän Gjamccho zůstal v Mongolsku až do roku 1906, kdy dostal pozvání od mandžuského císařského dvora, vybízející ho k návštěvě Pekingu. Toto pozvání dalajlama přijal, nicméně do Pekingu dorazil až na podzim roku 1908. Zde se dozvěděl, že bude muset při audienci u císaře podstoupit ponižující obřad *kchou-tchou*,⁴⁷ což dalajlama odmítl.⁴⁸ Nicméně byla přijata opatření, aby se dalajlama mohl setkat s císařovnou vdovou Cch'-si, jenž byla de facto vládkyní dynastie Čching od roku 1861 až do své smrti. Jednání mezi dalajlamou a císařovnou vdovou nevyústila v žádnou písemnou dohodu. Za dalajlamovy návštěvy zemřel císař Kuang-sü a téměř bezprostředně po jeho smrti ho následovala i císařovna vdova Cch'-si. Na panovnický trůn byl uveden mladičkový bratranec zesnulého císaře Süan-tchung, jehož intronizace na trůn se dalajlama osobně zúčastnil. Po této slavnostní události se dalajlama vrátil zpět do Tibetu, ve kterém provedl řadu klášterních a politických reforem. Nově také zavedl ražbu stříbrných mincí se lví hlavou a datem. V roce 1909 třináctý dalajlama zřídil ve Lhasě Úřad pro zahraničí. Dalajlamovi však nebylo souzeno pobýt delší čas v Tibetu, jelikož v roce 1910 do Lhasy vstoupila čínská armáda. Následkem toho se dalajlama rozhodl znovu uprchnout z Tibetu, tentokrát do Britské Indie.⁴⁹ V Indii sice našel azyl v Dardžilingu, ale z jednání mezi dalajlamou a indickým místokrálem Lordem Minto „jasně vyplynulo, že Britové jsou sice ochotni poskytnout

---

⁴⁶ LAIRD, s. 192.

⁴⁷ V angličtině pak převzato jako *kowtow*. Obřad znázorňující podřízené postavení ukloněním se hlavou tak nízko, aby se dotýkala země.

⁴⁸ FRENCH, Patrick, *Tibet, Tibet: A Personal History of a Lost Land*, London 2003, s. 251.

⁴⁹ SHAKABPA, s. 193–197.

*dalajlamovi útočiště, ale nikoliv politickou nebo vojenskou pomoc“.*⁵⁰ Od doživotního exilu dalajlamu zachránil rok 1911, kdy byla v Číně svržena mandžuská dynastie, což vedlo ke kapitulaci a stáhnutí se čínských vojsk z Tibetu.

V roce 1913 došlo k návratu třináctého dalajlamy zpět do Lhasy. Zde pokračoval v politice vyhánění nepřátelsky smýšlejících Číňanů. Dne 1. března vydal Deklaraci nezávislosti, podle níž se také snažil směřovat zahraniční i vnitřní politiku.⁵¹ Nejvýraznější podoby nabyla faktická nezávislost Tibetu po účasti tibetské delegace na jednáních britsko-čínsko-tibetské Simelské konference, jenž se konala v Indii v letech 1913–1914. Konference měla za cíl územně-administrativní vymezení území Tibetu a určení jeho politicko-právního statusu. Čínská strana se však k dohodám stavěla odmítavě a sama se snažila prokázat a prosadit svůj nárok na Tibet. Smlouva byla tedy podepsána jen tibetskou a britskou stranou s tím, že se v budoucnu připojí i čínský podpis.⁵² Do té doby byly však čínské nároky pozastaveny. Simelská dohoda mimo jiné také vytyčovala hranice Tibetu s Čínou a Britskou Indií, která později vešla ve známost jako McMahanova linie⁵³.

Třináctý dalajlama Thubtän Gjamccho zemřel náhle v prosinci roku 1933. Za jeho života byla, i díky jeho moderním postojům, do Tibetu přivedena elektřina, telefon či navrhuta tibetská vlajka tak, jak ji známe v dnešní podobě. Dále třináctý dalajlama za své vlády dokázal ve velké míře potlačit úplatkářství a korupci, sjednotil trestní systém v celé zemi, zrušil trest smrti a uvedl v platnost předpisy, které zabraňovaly vykořisťování rolníků horními třídami. Je tedy logické, že většina národa

---

⁵⁰ FRENCH, s. 252.

⁵¹ KOLMAŠ, *Tibet*, s. 40.

⁵² RAPGAY, s. 29.

⁵³ Název McMahanova linie je odvozeno od Henryho McMahona, zástupce Britské Indie na Simelské konferenci.

považovala třináctého dalajlamu za nejlepšího ze všech přechozích převtělců. Po jeho smrti se Tibet ocitl ve stavu politické nejistoty.⁵⁴

---

⁵⁴ RAPGAY, s. 30.

3 Jeho Svatost dalajlama XIV.

3.1 Nalezení nového dalajlamy

Po smrti třináctého dalajlamy se vlády v Tibetu roku 1934 ujal regent Radeng-rinpoče⁵⁵. Ten byl vybrán na základě předpokladu, že tak vysoce postavený lama se svým duchovním vhladem bude způsobilý řídit vyhledávání převtělence předchozího dalajlamy. I přes to, že byl v této době čtyřiaadvacetiletý Radeng politicky ještě velmi nezkušený. Jeho hlavním úkolem tedy bylo nalezení a ustavení nového dalajlamy.⁵⁶

Určování nového dalajlamy se řídí přísnými náboženskými pravidly a velkou úlohu při něm hraje i výklad náboženských znamení. Prvním takovým znamením, které pomohlo k nalezení nového dalajlamy, bylo nabalzamované tělo třináctého dalajlamy. Tělo, které bylo posazené na trůnu, samovolně pootočilo hlavu směrem k severovýchodu, což bylo vykládáno jako určení místa, kde se má začít hledat.⁵⁷ Krátce poté, na jaře roku 1935, se regent vydal do kláštera Čhökhorǵjal, aby pozoroval úkazy na posvátném jezeře Lhamö Laccho, které se nachází asi šestnáct kilometrů východně od kláštera. Po příjezdu k jezeru měl regent vidění. Když se díval do vod jezera „*uviděl úplně jasně písmena tibetské abecedy a, ka, ma vznášet se na hladině. Po nich následovala vidina tříposchodového kláštera v kopci. Nakonec ještě spatřil malý dům s neobvykle tvarovanými okapovými žlaby*“.⁵⁸ Regent usoudil, že písmeno A se s největší pravděpodobností vztahuje k severovýchodní provincii Amdo. Roku 1937 bylo tedy rozhodnuto o vyslání tří vyhledávacích

---

⁵⁵ Přídomek rinpoče v překladu znamená „velevzácny“ a je používán jako nejvyšší čestný titul a oslovení ctihodných lamů či jiných vysokých příslušníků duchovenstva v Tibetu.

⁵⁶ LAIRD, s. 219–220.

⁵⁷ PEREZ, Louis G., *The Dalai Lama*, Florida 1993, s. 19.

⁵⁸ GJAMCCHO, Tändzin, *O Tibetu a tibetském buddhismu*, Praha 1992, s. 16.

skupin směřujících na východ Tibetu. První skupina měla hledat v Dagpu a Kongpu v jihovýchodním Tibetu a vedl ji Phurčog-rinpoče. Druhá skupina, kterou vedl Khangser-rinpoče, měla pátrat v Khamu a Džangu ve východním Tibetu. Poslední pátrací skupina pod vedením Keucchang-rinpočeho byla poslána do Amda a Arigu na severovýchodě.⁵⁹

Úspěšná byla právě skupina vedená Keucchangem, která si při příjezdu do provincie Amdo všimla kláštera Kumbum. Ten vypadal přesně jako klášter, jenž se zjevil u jezera regentovi. Výprava si tedy byla jistá, že je na správném místě a nepochybovala o tom, že písmena *KA* symbolizují právě klášter Kumbum a písmena *MA* symbolizují slavnou buddhistickou poustevnu Karma Shar-ston, ležící nedaleko.⁶⁰ Skupina tedy začala pátrat po okolí, kde později našla dům odpovídající popisu. Ten se nacházel v malé vesnici jménem Tagccher. Vyhledávací skupina nesdělila rodině žijící v tomto domě pravý účel své návštěvy, požádala pouze o nocleh. Aby bylo možné vytipovaného chlapce z této rodiny posoudit v přirozeném prostředí, oblékl si vůdce skupiny Keucchang obyčejné šaty a prohlásil se za sluhu. Většinu večera strávil tím, že posluhoval a hrál si s vytipovaným dvouletým chlapcem⁶¹. Ten ho však poznal a říkal mu „*Sera lama, Sera lama*“, přičemž Sera byl název kláštera, ze kterého Keucchang-rinpoče pocházel.⁶² Bylo tedy jasné, že chlapec ve sluhovi poznal lamu a dokonce i to, že přichází z kláštera Sera. Pátrací skupina však své nadšení, a později i úctu, musela potlačit a hned další den odejít. Nicméně za čtyři týdny se skupina do Tagccheru znovu vrátila, tentokrát už jako oficiální delegace. Přinesla s sebou řadu různých předmětů, mezi nimiž byly i předměty patřící předchozímu třináctému dalajlamovi. Před Lhama byly položeny předměty jako dva černé růžence, dva žluté růžence, dvě hůlky

---

⁵⁹ SHAKABPA, s. 238.

⁶⁰ GOODMAN, s. 14–16.

⁶¹ Lhamo Thondup (1935), po rozpoznání dalajlamou byl přejmenován na Džampal Ngawang Lozang Ješe Tändzin Gjamccho, většinou je však nazýván zkráceně Tändzin Gjamccho.

⁶² STEWART, Whitney, *The 14th Dalai Lama*, Minneapolis 1996, s. 38.

s železnými a bronzovými rukojeťmi. Chlapci také ukázali dva bubny ze slonoviny, jeden zdobený a druhý prostý. Ve všech předmětech chlapec správně identifikoval předměty patřící třináctému dalajlamovi.⁶³ Vyhledávací skupina tedy dospěla k závěru, že chlapec z Tagccheru je opravdovým převtělencem a odeslala o tom zprávu do Lhasy.

Rozloučení Lhama Thondupa se světským životem však neproběhlo bez vážných překážek. Největší potíže mu činil generál Ma Pu-feng, což byl zkorumpovaný muslimský válečník, jenž měl na starosti správu provincie Amdo. Území v této době bylo součástí čínské správní jednotky Čching-chaj. Ma Pu-feng požadoval po vyhledávací skupině poplatek za odvedení chlapce z jeho správní oblasti.⁶⁴ Po sérii vyjednávání, která probíhala téměř dva roky, musela vyhledávací skupina ze Lhasy zaplatit část výkupného. Během této doby pobýval Lhamo v klášteře Kumbun, v němž už studoval jeho starší bratr,⁶⁵ který byl rozpoznán jako převtělení Tagcher-rinpočeho. Po vyřešení všech problémů s výkupným opustil budoucí dalajlama klášter a „*dne 10. července 1939, sotva týden po svých čtvrtých narozeninách, Lhamo Thondup se svou rodinou nastoupil na první, rozhodující cestu svého života. Pro chlapce, jehož představa o světě doposud jen málo překračovala práh dveří, se mělo stát to, co ho čekalo v následujících šesti desetiletích, ekvivalentem geologického kataklyzmatu, které vytvořilo jeho vlast*“.⁶⁶

---

⁶³ GOODMAN, s. 14.

⁶⁴ PEREZ, s. 23.

⁶⁵ Thubten Jigme Norbu. Celkem měl čtrnáctý dalajlama šestnáct sourozenců, z nichž přežilo pouze sedm.

⁶⁶ CHHAYA, Mayank, *Dalajlama: člověk, mnich, mystik*, Praha 2008, s. 46.

3.2 Studium a mnišské povinnosti

Po příjezdu do Lhasy byl Lhamo Thondup oficiálně prohlášen za čtrnáctého dalajlamu a jeho rodiče byli povýšeni do šlechtického stavu. Poté byl dalajlama odveden do paláce Norbulingka,⁶⁷ kde byl ubytován až do svého slavnostního uvedení na trůn, které proběhlo 22. února 1940. Při tomto velkolepém obřadu byl dalajlama v Potále oficiálně uveden na trůn.⁶⁸ Této události přihlížela většina obyvatel Lhasy. Mimo jiné se obřadu zúčastnili zástupci Bhútánu, Nepálu, Indie a přítomen byl i reprezentant Číny. Brzy po intronizaci byl v chrámu Džókhang dalajlama uveden do mnišského stavu. Součástí tohoto uvedení byl i obřad zvaný *taphü*, při němž byl dalajlama ostříhán dohola a začal se odívat do červeného mnišského roucha. Mladého dalajlamu symbolicky ostříhal regent Radeng-rinpoče, který vedle toho, že po dobu jeho nezletilosti zastával funkci hlavy státu, byl ustaven i nejstarším učitelem Jeho Svatosti XIV. dalajlamy.⁶⁹

Po tomto oficiálním uvedení přišlo na řadu studium, které mělo zcela duchovní charakter. Dalajlama se musel připravit na to, že časem bude v náboženské oblasti představovat nejvyšší autoritu, proto byla velká pozornost věnována čtení posvátných textů a důkladnému buddhistickému vzdělávání. Veškeré poznatky okolo moderního světa musel čtrnáctý dalajlama získat samostatně, jelikož jim nebyl v jeho studiu věnován prostor. Během těchto studií byli k dalajlamovi přiřazeni dva učitelé, kromě regenta Radeng-rinpočeho to byl ještě Tagdag-rinpoče. Ten zastával roli tzv. mladšího učitele. Dalajlama měl však v prvních letech

---

⁶⁷ Letní sídlo dalajlamů nacházející se ve Lhasě, které bylo vystavěné v 18. století za vlády sedmého dalajlamy. V roce 2001 byla Norbulingka zapsána na seznam světového dědictví UNESCO jako součást historického souboru paláce Potála.

⁶⁸ GIBB, Christopher, *The Dalai Lama: The Exiled Leader of the People of Tibet and Tireless Worker for World Peace*, Milwaukee 1990, s. 17.

⁶⁹ GJAMCCHO, *Svoboda*, s. 25.

vzdělávání ještě jednoho neoficiálního učitele, tím byl Kuecchang-rinpoče, vedoucí již zmíněné vyhledávací skupiny. Ve Lhase byl dalajlama během zimy ubytován v paláci Potála. Letní měsíce vždy trávil v paláci Norbulingka. Denní rozvrh měl však Tändzin v obou palácích téměř identický, jen v letním paláci mu začínal denní program o hodinu dříve. V dopoledních hodinách se mladý dalajlama učil dva základní druhy tibetského písma⁷⁰ a účastnil se porad členů vlády. Na těchto jednáních byl postupně připravován na převzetí světských záležitostí v Tibetu. V odpoledních hodinách pak přicházelo na řadu studium posvátných buddhistických textů a předmětů zaměřených především na buddhistickou nauku.⁷¹ Zde byla velká část výuky zaměřená na umění náboženské debaty tzv. disputace. To je intelektuální forma diskuze, doprovázená propracovanými pohyby těla, které podtrhují jádro promluvy. Za vrchol umění je při disputaci považováno duchaplné a důvtipné odvrácení protivníkových argumentů. Bylo tedy důležité, aby mladý dalajlama již v raném dětství rozvíjel umění diskuze.⁷² Volno měl dalajlama až přibližně od pěti hodin odpoledne, to už se mohl věnovat jen svým osobním záležitostem. Nicméně díky svému postavení vyrůstal dalajlama úplně stranou od stejně starých dětí i svých rodičů. Většina dalajlamových přátel tak byla z řad služebnictva či mnišstva z obou paláců.

Ačkoliv se denní režim v Potále a Norbulingce příliš nelišil, samotný čtrnáctý dalajlama Tändzin Gjamccho život v obou palácích vnímal poněkud rozdílně. Sám vzpomíná: „*Norbulingka byla mnohem příjemnějším místem než Potála. Byla obklopena zahradami a tvořilo ji několik nízkých budov, uvnitř světlých a vzdušných, na rozdíl od Potály, kterou jsem mohl vidat v dálce vznešeně trůnící nad městem, která byla*

---

⁷⁰ Písmo *učän* a *ume*. Písmo *učän* („s hlavou“) slouží pro účely tisku, zatímco *ume* („bez hlavy“) se užívá k běžným, rukou psaným sdělením.

⁷¹ STEWART, s. 55–58.

⁷² FRIESE, Kai, *Tenzin Gyatso, the Dalai Lama*, New York 1989, s. 41–42.

*uvnitř tmavá, studená a ponurá.*⁷³ Avšak i Potála byla pro mladého dalajlamu velice zajímavým místem pro pobyt a studium. Mimo jiné, Potála nebyla jen palácem určeným pro pobyt dalajlamy, ale v jejích zdech našli své místo i vládní úředníci a část místností byla využívána jako skladové prostory. Součástí paláce byl také klášter Namglaj, v němž pobývalo přibližně sto sedmdesát mnichů. Dále zde byla umístěná také škola pro mladé mnichy, kteří se měli stát tzv. *cedungy*.⁷⁴ Pro mladého dalajlamu byl však palác zajímavý především proto, že se v něm nacházely nejrůznější dětské hry a různé moderní předměty. Tyto věci zůstaly v Potále uchovány především po minulém, moderně smýšlejícím, třináctém dalajlamovi. Mladý Tändzin tak v paláci objevil řadu zajímavých předmětů, především ho zaujal automobil, dalekohled a filmová promítačka.⁷⁵ S opravou filmové promítačky mu pomáhal rakouský horolezec Heinrich Harrer, jeden z velmi mála cizinců přítomných v této době v Tibetu. Ten se do Tibetu dostal během druhé světové války v roce 1944. Harrer byl členem horolezecké expedice, jenž měla za cíl zdolání pákistánské hory Nanga Parbat. V průběhu této expedice byl zajat britskou koloniální správou a internován společně s dalšími válečnými zajatci do indického Déhrádúnu. Z internačního tábora se mu podařilo utéct a uchýlit se do Tibetu, který během druhé světové války setrval na pozici neutrality.⁷⁶ V Tibetu, konkrétně ve Lhase, přečkal Heinrich Harrer zbytek druhé světové války a s dalajlamou si vytvořil velmi přátelský vztah. Dokonce se stal jeho dalším soukromým učitel, přičemž dalajlamu učil především angličtinu a seznamoval ho s geografii, historií a technikou

---

⁷³ GJAMCCHO, *Svoboda*, s. 23.

⁷⁴ Duchovní zastávající nějaký světský úřad.

⁷⁵ PEREZ, s. 27–28.

⁷⁶ HARRER, Heinrich, *My Seven Years in Tibet*. In: *The Geographical Journal* 120, 1954, 2, s. 146.

moderního západního světa.⁷⁷ Harrer později, v roce 1953, na základě svých zkušeností z Tibetu napsal knihu *Sedm let v Tibetu*.

Mladý Tändzin se také, díky svému postavení, musel již od intronizace účastnit nejrůznějších oslav náboženských svátků i jiných slavností, které se konaly ve Lhase s přestávkami téměř celý rok. Nejvýznamnějším tibetským svátkem, kterého se musel dalajlama povinně účastnit, byl tzv. *Mönlam*.⁷⁸ Při tomto svátku byl dalajlama přemístěn z Potály do chrámu Džókhang. V tomto chrámu, jenž se nacházel také ve Lhase, totiž probíhala hlavní část obřadů a rituálu souvisejících s tímto svátkem. Byl to však svátek, na který dalajlama vzpomíná s dosti smíšenými pocity. V tuhle dobu totiž dalajlama pravidelně onemocněl chřipkou, jenž byla způsobena velmi prašným a znečištěným prostředím v Džókhangu. Dalším důvodem, proč na svátek Mönlam nevzpomíná příliš rád, byla nutnost osobně se účastnit hlavního čtyřhodinového obřadu, při kterém musel dalajlama z paměti recitovat dlouhé a obtížné pasáže z posvátných textů.⁷⁹

3.3 Čínská okupace

Čtrnáctý dalajlama byl do politického dění své země zasvěcen poněkud předčasně. Především z důvodu silícího nebezpečí napadení ze strany Číny, kde po komunistickém vítězství vznikla v roce 1949 Čínská lidová republika. Ta ihned oznámila snahu o osvobození všech čínských území

---

⁷⁷ Tamtéž, s. 154.

⁷⁸ Svátek ustanovil v roce 1409 Congkhapa a slaví se od února až do počátku března gregoriánského kalendáře. Podle tradičního podání má být *Mönlam* svátkem, který oslavuje vítězství Buddhy nad šesti nebuddhistickými učiteli ve Šrávastí. Během *Mönlamu* se sjede množství mnichů ze tří velkých tibetských klášterů (Sera, Gandän a Däpung) do Lhasy, kde se konají hlavní obřady a rituály. GOODMAN, s. 53.

⁷⁹ STEWART, s. 68–69.

včetně Tibetu, Sin-ťiang, Chaj-nanu a Tchaj-wanu.⁸⁰ Vzhledem k tomuto prohlášení se tibetská vláda rozhodla jmenovat cečhaga Thubtän Gjalpa a Tsepona W. D. Shakabpu vedoucími zvláštní mise, která měla vést jednání s Čínou o otázce zachování tibetské nezávislosti.⁸¹ Jednání nakonec proběhlo na neutrální půdě, respektive v indickém Dillí, kde „čínský velvyslanec Jüan Čung-sien naléhal na tibetskou delegaci, aby přijala tzv. Dvoubodový návrh, jehož obsahem měla být následující dohoda: a) obrana Tibetu bude zajišťována Čínou a b) Tibet bude prohlášen za součást Číny“.⁸² Tibetští delegáti o těchto požadavcích informovali vládu ve Lhasě, která ihned vydala pokyn tento čínský návrh odmítnout. Tím byla vyjednávání mezi Čínou a Tibetem ukončena. Vzhledem k negativní tibetské odpovědi Čínská lidová osvobozená armáda 7. října 1950 zaútočila z osmi různých směrů na hlavní město východního Tibetu Čhamdo. Tento útok byl v Rádiu Peking interpretován jako „mírové osvobození“ Tibetanů od imperialistického útlaku a snaha o upevnění obranyschopnosti západní čínské hranice.⁸³

Tato znepokojivá situace vyústila ve svolání tibetského Národního shromáždění, které proběhlo v listopadu roku 1950. Na tomto mimořádném zasedání bylo rozhodnuto o odstoupení regenta Tagdaga ze svého úřadu, čímž byla veškerá vládní moc dne 17. listopadu 1950 předána do rukou, tehdy patnáctiletého, dalajlamy Tändzina Gjamccha.⁸⁴ Dalajlamovi bylo doporučeno opustit Lhasu a uchýlit se do Ja-tungu, nacházejícího se nedaleko indických hranic. Odtud mohla tibetská vláda zvažovat možnost exilu. Dalajlama se rozhodl tuhle možnost využít a v přestrojení se společně s kašagem a dalšími členy tibetské správy

---

⁸⁰ Úřad pro informace a mezinárodní vztahy Tibetské exilové vlády v Dharamsale, *Pravda o Tibetu, svědectví a fakta*, Praha 1999, s. 31.

⁸¹ SHAKABPA, s. 256.

⁸² Úřad pro informace a mezinárodní vztahy Tibetské exilové vlády v Dharamsale, s. 32.

⁸³ FRIESE, s. 49–50.

⁸⁴ STEWART, s. 74.

vypravil do již zmíněného Ja-tungu.⁸⁵ Nicméně ještě před svým odchodem ze Lhasy jmenoval dalajlama novou dvojici prvních ministrů, zástupce duchovního a světského. Těmito ministry se stali Lukhangwa a Lozang Taši, avšak nebyli jim uděleny téměř žádné pravomoci, takže byli ve skutečnosti jen loutkovými ministry. Bylo to z toho důvodu, že Tändzin Gjamccho chtěl nést plnou odpovědnost za jakoukoliv dohodu, kterou by si Čína chtěla vynutit.⁸⁶

Tibetské Národní shromáždění se také, v listopadu roku 1950, dopisem obrátilo na generálního tajemníka OSN. V tomto dopise Tibeťané požadovali oficiální reakci této organizace na dění v Tibetu. Čína se v tuto dobu již zcela zmocnila velké části východního Tibetu a svůj postup do centrální části pozastavila jen při čekání, jak se situace na mezinárodním poli dále vyvine.⁸⁷ Tibet však nebyl v tuto dobu členem OSN a na mezinárodním poli byl, i díky své politice izolacionismu, téměř neznámý. Tibetskou snahu, aby otázka čínské agrese vůči Tibetu byla zařazena na pořad jednání generálního shromáždění OSN, formálně podpořil jen Salvador.⁸⁸ Zástupci Británie a Indie na jednání prohlásili, že statut Tibetu je příliš nejasný, proto k diskusi na půdě OSN nedošlo. Británie toto prohlásila i přes to, že měla s Tibetem velmi dobré vztahy a uzavřela s ním jako se suverénním státem několik dohod, které byly jasnou známkou, že uznává Tibet jako nezávislý stát. Dále se zástupci Indie a Británie shodli v tom, že budou prosazovat, aby mírového řešení bylo dosaženo skrze jednání zúčastněných stran, tedy Tibetu a Číny. Na tomto postoji nic nezměnil ani druhý dopis tibetské delegace adresovaný OSN dne 8. prosince 1950.⁸⁹

---

⁸⁵ PEREZ, s. 37.

⁸⁶ GJAMCCHO, *O Tibetu*, s. 36.

⁸⁷ CRAIG, Mary, *Krvavé slzy: čínská okupace Tibetu 1951–1991*, Praha 1999, s. 45.

⁸⁸ COLLARD, Gilbert, GRASDORFF, Gilles van, *Posvácení v rudých tmách*, Praha 2004, s. 36.

⁸⁹ Úřad pro informace a mezinárodní vztahy Tibetské exilové vlády v Dharamsale, s. 33.

Současně s dopisem pro OSN také dalajlama vyslal další dvě delegace – do Indie a do Evropy, aby světovou veřejnost informovaly o bezvýchodné situaci v Tibetu. Tibetské delegace byly však neúspěšné a nedostaly se přes hranice, jelikož neměly platná víza. I zde se tedy projevila velké nezkušenost tibetských delegací s cestami do zahraničí. Tato nezkušenost byla zapříčiněna především léta pěstovanou tibetskou politikou pokojného izolacionismu.

3.4 Dohoda s Čínou

Tím, že Tibet nezískal podporu u mezinárodního společenství, ocitl se v zoufalé pozici. Navíc Čínská lidová osvobozená armáda po okupaci východního a severního Tibetu, při kterém byla poražena malá tibetská armáda, pokračovala dále do vnitrozemí. V této zoufalé situaci se dalajlama společně s tibetskou vládou rozhodl poslat do Pekingu delegaci, která měla za cíl jednat s novým čínským vedením a pokusit se urovnat vztah s Čínou.

V dubnu roku 1951 byla tibetskou vládou vyslána do Pekingu pětičlenná delegace, kterou vedl ministr Ngaphö Ngawang Džime. Dalšími členy byli džsagh Khemä, generální sekretář Thubtän Tänthar Khänčhung Thubtän Legmön a rimži Sampho-sä.⁹⁰ Tato delegace v Pekingu dne 23. května 1951 podepsala tzv. Dohodu o opatřeních k mírovému osvobození Tibetu, známá též jako Sedmnáctibodová dohoda.⁹¹ V této době již čínské jednotky okupovaly velkou část tibetského území. *„Tibeťané neměli možnost vyjednávat a Číňané jejich návrhy jednoduše ignorovali. Dali jim najevo, že o podmínkách nehodlají jednat, ale jsou rozhodnuti je diktovat. Tibeťanům pouze nabídli, aby si vybrali mezi ‚mírovým osvobozením‘ a*

---

⁹⁰ SHAKABPA, s. 260.

⁹¹ CHHAYA, s. 63.

*pokračováním války.*⁹² Čínská strana tyto informace dementovala a tvrdila, že k podepsání došlo za zcela normálních okolností a bez jakékoli známky nátlaku.

Tím, že tibetští zástupci dohodu nakonec podepsali, ať už legální cestou nebo nelegální, získala Čína oprávnění ke vstupu do Tibetu. Taktéž zmocňovala čínskou vládu rozhodovat o tibetské zahraniční politice. Třebaže Tibet díky podepsání Sedmnáctibodové dohody už nebyl nezávislým státem, dostal záruku toho, že Čína nebude měnit stávající tibetský politický systém a že zavedený status či pravomoc dalajlamy a pančhenlamy zůstanou zachovány.⁹³ Dohoda rovněž zajišťovala tibetskému lidu záruku oblastní autonomie, respekt k náboženskému vyznání a především to, že jakékoliv reformy uskutečňované v Tibetu budou prováděny bez donucení a po poradě s tibetskými vrcholnými představiteli. Tibetská vláda a samotný dalajlama se však o podpisu Sedmnáctibodové dohody dozvěděli poprvé až z Rádia Peking, jenž 26. května odvysílalo její úplné znění. Jelikož delegáti vyslaní do Pekingu neměli souhlas ani právo podepsat tento dokument, bylo to pro čtrnáctého dalajlamu i pro vládu velké překvapení.⁹⁴ Čtrnáctý dalajlama Tändzin Gjamccho se k situaci ohledně podepsání dohody vyjádřil takto: *„Vím bezpečně, že nepoužili naši úřední pečeť. V tomto smyslu nenabyla Sedmnáctibodová dohoda dosud účinnosti. Avšak Číňané příhodně pro sebe dospěli k závěru, že dohoda byla uzavřena. Odmítl jsem to tehdy a odmítám to i nyní.*⁹⁵

V týdnech, které následovaly po podepsání dohody v Pekingu, byl dalajlama v Ja-tungu, prostřednictvím Heinricha Harrera a svého bratra

---

⁹² CRAIG, s. 46.

⁹³ KAPSTEIN, s. 288–289.

⁹⁴ STEWART, s. 80.

⁹⁵ CHHAYA, s. 64.

Tagccher-rinpočeho, osloven americkými zástupci. Američané si totiž přáli navázat určité politické styky s Tibetem a především využít situaci v Tibetu k tomu, aby obrátili veřejné mínění v asijských zemích proti komunistickému režimu v Číně. Zástupci Spojených států naléhali na dalajlamu, aby odstoupil od Sedmnáctibodové dohody, uprchl do Indie a požádal o exil v některé v asijských zemích. Dalajlama se však rozhodl, že bez jasně deklarované podpory ze strany Spojených států, kterou Tibet neměl nikterak zaručenou, se bude muset snažit spolupracovat s čínskou stranou.⁹⁶ Z tohoto důvodu dorazil v červenci roku 1951 do Ja-tungu nově jmenovaný čínský komisař a administrátor civilních a vojenských záležitostí Tibetu generál Čang Ťing-wu, jenž požádal čtrnáctého dalajlamu, aby se navrátil zpět do Lhasy.⁹⁷ Této žádosti už dalajlama vyhověl a dne 17. srpna 1951 dorazil do tibetské Lhasy s tím, že dohodu neodmítne, ale pokusí se vyjednat příznivější verzi pro Tibet.

Krátce po dalajlamově návratu vstoupilo do Lhasy také 3000 vojáků čínské armády pod vedením Wang Ťi-meje. Brzo po jejich příchodu je následovalo dalších 20 000 vojáků Čínské osvobozené armády pod vedením generálů Čang Kuo-chuy a Kuan-sana.⁹⁸ Tímto krokem tak čínská armáda získala pod kontrolu všechna velká tibetská města. Mimo to již také Čína měla rozmístěná vojska ve východní a západní části Tibetu, čímž ovládala takřka celou zemi. V této pozici Čína odmítala vést jakákoliv jednání a dalajlama byl zbaven šance vyjednat lepší podmínky dohody. Tím fakticky započala čínská okupace Tibetu.⁹⁹

Příchod a pobyt dalších početných složek Čínské lidové osvobozené armády velmi citelně narušil křehké tibetské hospodářství. Čínská strana si

---

⁹⁶ LAIRD, s. 253.

⁹⁷ FRIESE, s. 54.

⁹⁸ SHAKABPA, s. 260–261.

⁹⁹ Úřad pro informace a mezinárodní vztahy Tibetské exilové vlády v Dharamsale, s. 35.

na tibetské vládě vymohla, kromě enormní dodávky potravin, také pozemky pro vojenské tábory. Vzhledem k těmto požadavkům tak ceny potravin a inflace v Tibetu několikrát enormně vzrostly. Během několika měsíců téměř došlo k vyčerpání veškerých vládních zásob obilí i krizových rezervních zásob, což vedlo k tomu, že se poprvé v historii Tibetu obyvatelé Lhasy ocitli na pokraji hladomoru.¹⁰⁰ Proti tomuto jednání se zvedla velká vlna nevole tibetského obyvatelstva. Především se proti zmíněnému počínání Číny ohradili dva tibetští ministerští spolupředsedové, Lukhangwa a Lozang Taši. Tato nevole také vyústila v to, že vznikla první odbojová skupina Mimang Cchongdu.¹⁰¹ Tato skupina sepsala šestibodové memorandum, v němž byly vyjmenovány stížnosti lidu a požadavek na okamžité stažení čínské posádky z Tibetu. Toto memorandum bylo předloženo čínskému generálu Čang Ťing-wuovi.¹⁰² Čína na toto stanovisko reagovala tím, že obvinila oba ministry ze spiknutí a konspirace, zabraňující lepším čínsko-tibetským vztahům. Dále byli ministři označeni za imperialistické agenty a hlavní vůdce odbojového hnutí. Dalajlamovi bylo nařizeno, aby oba ministry zbavil funkce a pokud tak neučiní, bude použita k jejich sesazení armáda. Tímto požadavkem se dalajlama dostal do nelehké situace, kdy na jedné straně obdivoval oddanost a odvahu s jakou se ministři snažili vzdorovat čínskému útlaku, na straně druhé si byl vědom, že když se bude čínským úřadům dále stavět na odpor a rezignace nepřijme, uvede to Tibet jen do dalších represí z čínské strany.¹⁰³ Dalajlama k svému rozhodnutí říká: *„A tak jsem s těžkým srdcem jejich rezignace přijal, jsa při tom veden toliko zájmem zlepšit, pokud je to jen možné, naše vztahy s Čínany. Napříště už s nimi*

---

¹⁰⁰ CRAIG, s. 52.

¹⁰¹ PATTERSON, George N., *China and Tibet: Background to the Revolt*. In: *The China Quarterly* 1, 1960, 1, s. 96.

¹⁰² GJAMCCHO, *Svoboda*, s. 86–87.

¹⁰³ CRAIG, s. 53.

budu muset vyjednávat přímo sám. Tak jsem poprvé v životě porozuměl pravému smyslu slova tyran. ¹⁰⁴

Po vynucené abdikaci Lukhangwy a Lozang Tašiho v roce 1952 následovalo v Tibetu období relativního příměří s čínskými úřady. Toto období dalajlama využil k tomu, aby zřídil Komisi pro reformy. Tato komise měla za cíl zavést v Tibetu nezávislé soudnictví a systém všeobecného vzdělávání. Velká reforma byla připravena také pro dopravu a spoje, kde měly být vytvořeny nové cestovní a dopravní sítě. V případě těchto reforem se však jednalo o dlouhodobé projekty. Ovšem byly i reformy, které mohly přinést okamžité pozitivní výsledky, jako například zrušení zásad dědičné zadluženosti. Dále čtrnáctý dalajlama nechal odepsat všechny státní půjčky, které již nebylo možné splatit. ¹⁰⁵

3.5 Zahraniční návštěvy

V roce 1954 byl čtrnáctý dalajlama Tändzin Gjamccho společně s 10. pančenlamou Čhökji Gjalcchänem pozván k účasti na Všečínském shromáždění lidových zástupců v Pekingu. Tibeťané byli proti tomu, aby se dalajlama do Číny vypravil, jelikož se obávali, že by mu mohlo být později zabráněno v návratu zpět do Tibetu.

Po příchod do Pekingu se dalajlama zúčastnil zasedání čínského parlamentu. Několikrát se také setkal s předsedou Komunistické strany Číny Mao Ce-tungem, místopředsedou Ču Tem a ministerským předsedou Čou En-lajem. ¹⁰⁶ Své dojmy z prvního setkání s Mao Ce-tungem popisuje dalajlama ve své knize takto: „*Neobestírala ho žádná svatozář nějakého mimořádně inteligentního člověka, ale když jsme si potřásli rukou, pocítil*

---

¹⁰⁴ GJAMCCHO, *Svoboda*, s. 89.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 91–92.

¹⁰⁶ SHAKABPA, s. 264.

*jsem, jako bych se ocitl v blízkosti nějakého silného magnetu. Přes všechny ty formality kolem se Mao projevil jako neobyčejně přátelský a přirozený člověk.*¹⁰⁷ Během několika setkání s Mao Ce-tungem byl dalajlama ubezpečen, že Čína do Tibetu přišla jen proto, aby pomohla rozvoji země a že se armáda stáhne ihned, jakmile si Tibeťané dokáží poradit sami. Čtrnáctý dalajlama byl také ujištěn, že se Čína nebude snažit v brzké době uskutečnit všechna opatření zanesená v Sedmnáctibodové dohodě. Mao Ce-tung se dokonce vyjádřil tak, že bod¹⁰⁸ zahrnující zřízení Vojensko-administrativní komise v Tibetu lze vynechat a naopak, že by bylo lepší vytvořit tzv. Přípravný výbor pro zřízení Tibetské autonomní oblasti. Jeho úkolem mělo být Tibet připravit na to, aby se vlastním tempem postupně začlenil do Čínské lidové republiky.¹⁰⁹

V Číně dalajlama setrval téměř rok, ale všechen čas nestrávil pouze v Pekingu. Straničtí funkcionáři dalajlamu vozili po pečlivě vybraných městech a továrnách, které měly na mladého Tibeťana udělat dojem svým obrovským průmyslovým a materiálním pokrokem. Rostoucí čínská průmyslová základna a její výsledky opravdu mladého dalajlamu, vyrůstajícího v průmyslově nepřilíš vyspělém Tibetu, velmi ohromily.¹¹⁰ Dále byl dalajlama v Číně zaujat marxistickou ideologií, jejíž jediný nedostatek viděl v tom, že příliš zdůrazňuje materialistický pohled na lidskou existenci. Avšak přesto byl přesvědčen, že syntézy buddhismu a „čistého“ marxismu lze dosáhnout a že by toto spojení mohlo být uplatněno v politice jako účinná metoda.¹¹¹

Po návratu do Lhasy v roce 1956 by ustaven již zmíněný Přípravný výbor Autonomní oblasti Tibetu, jehož předsedou byl zvolen dalajlama a místopředsedou 10. pančhenlama. Tento výbor se však mohl zabývat jen

---

¹⁰⁷ GJAMCCHO, *Svoboda*, s. 101.

¹⁰⁸ Tímto bodem by se Tibet fakticky dostával pod správu Čínské lidové osvobozené armády.

¹⁰⁹ CRAIG, s. 74.

¹¹⁰ LAIRD, s. 265.

¹¹¹ GJAMCCHO, *O Tibetu*, s. 39–40.

otázkami, které čínské úřady již předem rozhodly. Tibetští představitelé byli z jakéhokoli rozhodování vyloučeni a nemohli předkládat ani nové návrhy či vyjadřovat nesouhlas s čínskými rozhodnutími. Všechna skutečná moc tak náležela pouze výboru Komunistické strany Číny v Tibetu. V tomto výboru nebyli žádní tibetští zástupci, což jasně porušovalo Sedmnáctibodovou dohodu. Když si tuhle ponižující situaci uvědomil tibetský lid, došlo k prvním výraznějším nepokojům. Tyto nepokoje propukly především v oblastech východního Tibetu Amdo a Kham, kde začaly být prosazovány rozsáhlé čínské sociální, politické a agrární reformy.¹¹²

V roce 1956 byla Jeho Svatost pozvána sikkimským maháradžou Kumarem,¹¹³ k účasti na oslavách Buddhova džajantí, což bylo 2500. výročí narození Buddhy. Čínská vláda zpočátku vydala zamítavé stanovisko ohledně dalajlamovy cesty do indického Dillí. Oponovala tím, že pozvání nepřišlo od indické vlády, ale jen od náboženské komunity.¹¹⁴ Další důvod, proč čínská vláda nechtěla povolit tuhle zahraniční návštěvu, byla nezbytná nutnost přítomnosti dalajlamy ve Lhase. Nakonec však dalajlama dokázal přesvědčit indickou vládu, aby mu zaslala oficiální cestou pozvánku k účasti na oslavách. Díky této pozvánce bylo dalajlamovi uděleno i čínské povolení odcestovat.¹¹⁵

Do Dillí dorazil dalajlama společně s pančhenlamou dne 26. listopadu 1956. Zde se Jeho Svatost několikrát setkala s indickým ministerským předsedou Džaváharlálem Néhrúem, se kterým otevřeně vedla diskuze, které se zabíraly především nepříznivou situací v Tibetu. Néhrú na jedné straně projevil hluboký soucit s tibetským lidem, avšak na stranu druhou dalajlamovi nastínil, že Indie přímou pomoc Tibetu

---

¹¹² Úřad pro informace a mezinárodní vztahy Tibetské exilové vlády v Dharamsale, s. 37–38.

¹¹³ Sikkimský maháradža byl korunnní princ, který vládnul v podhimalájském knížectví Sikkim, rozléhajícího se podél tibetské hranice s Indií.

¹¹⁴ FRIESE, s. 68.

¹¹⁵ CHHAYA, s. 65.

poskytnout nemůže, jelikož by to mohlo ohrozit přátelské vztahy¹¹⁶ mezi Indií a Čínou. V Dillí se také čtrnáctý dalajlama setkal s čínským premiérem Čou En-lajem.¹¹⁷ Při tomto setkání vyjádřila Jeho Svatost hlubokou obavu z napjaté situace ve východním Tibetu a taktéž se přiznala, že uvažuje o politickém azylu v Indii. Nehru však dalajlamovi doporučil, aby se vrátil zpět do Tibetu a snažil se s Čínou vést další mírová jednání. Čínská vláda, v čele s Čou En-lajem, ve snaze přimět dalajlamu k návratu domů oznámila, že reformy v Tibetu budou odloženy, dokud na ně nebude tibetský lid ochotný dobrovolně sám přistoupit. Čína také dala příslib, že vojenské jednotky budou z Tibetu postupně staženy. Na základě tohoto slibu se dalajlama rozhodl roku 1957 vrátit zpět do Lhasy.¹¹⁸

3.6 Tibetský odpor

Ještě před příchodem dalajlamy do Lhasy začali Číňané naplno provádět svoji propagandu. Ta měla za cíl ovlivnit tibetský lid, tak aby souhlasil se zaváděním reforem. Tibetská vláda si také byla vědoma potřeby modernizace země, avšak reformy chtěla zavádět pokojným a postupným nenuceným způsobem. Čínské úřady však v roce 1957 začaly v Tibetu s intenzivním budováním vojenských základen, čímž bylo zřejmé, že se připravují k zavádění reforem i s použitím síly. To bylo v naprostém rozporu se svým dřívějším prohlášením o zpomalení tempa reforem.¹¹⁹

Vzhledem k počínání Číňanů se situace v Tibetu začala značně zhoršovat. Tibetáncé, především z oblasti Khamu a Amda, společně

---

¹¹⁶ Vlády Indie a Číny v roce 1954 podepsaly dohodu obecně známou jako *Paňčašilá* neboli Pět zásad mírového soužití. V této dohodě se navrhovalo zřídit v Indii čínská obchodní jednatelství a v Tibetu indická obchodní jednatelství. Rovněž měly být určeny místa a cesty, na kterých bude obchod probíhat. Ačkoliv se tato dohoda týkala rozvíjení obchodu a kulturních styků mezi Tibetem a Čínou, Tibetáncé při ní nebyli jednacím stranou. KOLMAŠ, *Tibet*, s. 48.

¹¹⁷ GIBB, s. 35.

¹¹⁸ GJAMCCHO, *O Tibetu*, s. 41–42.

¹¹⁹ SHAKABPA, s. 270.

s odbojovou organizací Mimang Cchongdu začali v horských oblastech utvářet partyzánské oddíly. Tyto oddíly zaznamenaly v boji s čínskou armádou spousty značných úspěchů. Mary Craig k tomu říká: „*K povstalcům se přidávalo stále více dobrovolníků a poblíž samotné Lhasy společně zvítězili v tuctu krvavých bitev a odvážných nájezdů. Útočili na čínské konvoje a vojenské tábory, zmocňovali se zbraní a přitom zabíjeli stovky Číňanů.*“¹²⁰ Na tento postup Tibetanů Čína zareagovala povoláním vojenských posil do těchto oblastí. Tyto posily začaly s ostřelováním klášterů a měst. Postupně čínská armáda svoji agresi stupňovala a začala docházet k brutálnímu vyvražďování celých tibetských vesnic.¹²¹ K vyvrcholení této krize došlo v druhé polovině roku 1958, kdy se čínská armáda setkávala se stále silnější tibetskou opozicí a revolty se jí nedařilo příliš potlačovat. Číňané proto na tibetskou vládu naléhali, aby proti silám odporu zakročila vysláním vlastního tibetského vojska. Takovému boji Tibetanů proti Tibetanům se dalajlama snažil za každou cenu vyhnout a z tohoto důvodu vyslal do povstaleckých center vládní představitele, kteří měli za úkol přimět povstalce dobrovolně složit zbraně. Tato mise však byla neúspěšná.¹²²

Ačkoli se Tibet nacházel v této nelehké politické situaci, na počátku roku 1959 proběhly tradiční oslavy Mönlam, při kterých měl čtrnáctý dalajlama složit závěrečné náboženské zkoušky. Tyto zkoušky se skládají ze série náboženských debat a u dalajlamy završovaly jeho dvacetileté buddhistické studium. Dalajlama tuhle zkoušku úspěšně absolvoval, čímž obdržela titul *geše*, neboli doktor buddhistických věd.¹²³ Již v průběhu této závěrečné náboženské zkoušky dostala Jeho Svatost pozvání od čínských úřadů k účasti na novém tanečním vystoupení čínského souboru, které se mělo konat na čínské vojenské základně ve Lhase. Aby dalajlama čínskou

---

¹²⁰ CRAIG, s. 92.

¹²¹ COLLARD, GRASDORFF, s. 56.

¹²² CRAIG, s. 93.

¹²³ GIBB, s. 37.

stranu neurazil, rozhodl se pozvání přijmout. Číňané však dalajlamovi oznámili, že na toto představení nesmí být doprovázen osobní stráží a žádným tibetským vojákům nebude umožněn vstup na čínskou základnu. Tyto požadavky byly zcela v rozporu s tibetskou tradicí. Zprávy o těchto čínských požadavcích se rychle rozšířily mezi lidmi a Tibetané se začali obávat, že by se z čínské strany mohlo jednat o lest jak dalajlamu unést. Vzhledem k těmto obavám se ve Lhase začaly konat masové demonstrace. Při těchto demonstracích Tibetané obklopili dalajlamův letní palác Norbulingka, ve snaze zabránit mu v účasti na čínském představení. Tyto nepokoje postupně začaly přerůstat v otevřený boj Tibetanů s Číňany. Čtrnáctý dalajlama, ve snaze uklidnit Číňany a zažehnat tak hrozbu násilí, se rozhodl napsat tři dopisy čínskému generálovi Tchan Kuan-sanovi.¹²⁴ Avšak i přes veškerou dalajlamovu snahu vypukl v ulicích Lhasy otevřený konflikt a dne 17. března 1959 začala čínská armáda s palbou na palác Norbulingka.¹²⁵ V tento den dalajlama požádal o radu orákulum, jenž mu doporučilo Tibet opustit ještě v noci. *„Rozhodná chvíle nastala ve 22 hodin večer. Bylo ironií osudu, že dalajlama musel odložit svou žlutou róbu, obléct si vojenskou uniformu a nést zbraň. Vydal se na dlouhou cestu do Indie.“*¹²⁶

3.7 Exil v Indii

Dalajlama, společně se členy tibetské vlády a nejbližší rodinou, do exilu v Indii dorazil zhruba tři týdny po opuštění Lhasy. Zde ho ihned zastihla zpráva o tom, že pouhé dva dny po jeho odchodu zahájili Číňané bombardování Norbulingky i Potály, při němž přišlo o život mnoho

---

¹²⁴ Úřad pro informace a mezinárodní vztahy Tibetské exilové vlády v Dharamsale, s. 39.

¹²⁵ PATTERSON, s. 99.

¹²⁶ CHHAYA, s. 72.

Tibet'anů. V Indii se dalajlama usadil v letovisku Mansurí, nacházejícího se v předhůří severní Indie. V následujících měsících po dalajlamově příchodu do Indie, ho začaly následovat tisíce tibetských uprchlíků. Indická vláda se tedy zavázala poskytnout azyl, kromě dalajlamy, také všem těmto následujícím uprchlíkům.¹²⁷

V Indii se dalajlama několikrát setkal s ministerským předsedou Nehrúem. Při těchto setkáních byl dalajlama ubezpečen, že je v Indii vítaným hostem, ačkoli indická vláda nemohla v otázce práv Tibet'anů uvažovat o vyslovení nesouhlasu s Čínou. Na těchto setkáních byla největší pozornost věnována problémům, které měli tibetští uprchlíci v Indii. Mezi takové problémy patřilo především poskytování materiální a sociální podpory uprchlíkům v exilu. Tento problém Nehrúova vláda částečně dokázala vyřešit tím, že uprchlíky zaměstnávala při výstavbě silnic a přidělila jim zemědělskou půdu.¹²⁸ Dále byl také zřízen Centrální výbor pro materiální výpomoc, který koordinoval pomoc od mezinárodních dobročinných spolků. Velkou pozornost dalajlama společně s Nehrúem věnovali výchově uprchlických dětí. Toto téma považovali oba za velmi důležité, jelikož k zachování tibetské kultury bylo nezbytně nutné zřídit samostatné školy. Z tohoto důvodu tak vznikla, při indickém ministerstvu školství, Společnost pro tibetské vzdělávání, kterou financovala indická vláda.¹²⁹

Krátce po útěku čtrnáctý dalajlama jmenoval exilovou vládu v Indii a zahájil řadu demokratických změn po vzoru Indie. Byl ustaven exilový parlament, jehož členy se mohli stát svobodně zvolení představitelé všech tibetských regionů. Dále čtrnáctý dalajlama v roce 1963 vyhlásil ústavu, ve které byla začleněna ustanovení, jenž umožňovala zrušit vedoucí

---

¹²⁷ GJAMCCHO, *O Tibetu*, s. 45–46.

¹²⁸ COLLARD, GRASDORFF, s. 107.

¹²⁹ GJAMCCHO, *Svoboda*, s. 169.

postavení dalajlamy, pokud by to Národní shromáždění dvoutřetinovou většinou schválilo.¹³⁰ Dále byla zřízena ministerstva, která měla zajišťovat základní potřeby všech příslušníků tibetské menšiny. Jednalo se o ministerstvo školství, náboženských záležitostí, zahraničních a indických záležitostí, ministerstva financí a kultury. Tato dalajlamova tibetská exilová vláda působila první rok po útěku v Mansurí, poté byla přestěhována do indického horského města Dharamsala, kde našla své trvalé působiště.¹³¹

3.8 Mezinárodní angažovanost dalajlamy

V indickém exilu se dalajlama začal politicky angažovat v mezinárodní politice. Již v roce 1959 se mu podařilo, s podporou Malajsijské federace a Irské republiky, předložit společný návrh rezoluce. Ta byla projednána a schválena na jednání Valného shromáždění OSN.¹³² Tato rezoluce vyzývala Čínu k respektování lidských práv Tibetanů. Další dvě rezoluce s totožnou výzvou byly přijaty roku 1961 a 1965, avšak čínská politika zůstala neměnná.¹³³ Čtrnáctý dalajlama se také obrátil na Mezinárodní komisy pro právníky, což je nezávislá organizace zabývající se dodržováním lidských práv po celém světě. Tato organizace jen potvrdila oprávněnost tibetských stanovisek a výsledkem šetření byla oficiální zpráva, ve které stálo, že: „*Čína porušila šestnáct článků Všeobecné deklarace lidských práv a že se v Tibetu provinila genocidou.*“¹³⁴

---

¹³⁰ Úřad pro informace a mezinárodní vztahy Tibetské exilové vlády v Dharamsale, s. 44.

¹³¹ GJAMCCHO, *O Tibetu*, s. 48–49.

¹³² STEWART, s. 105.

¹³³ KOLAS, Ashild, *Tibetan Nationalism: The Politics of Religion*. In: *Journal of Peace Research* 33, 1996, 1, s. 61.

¹³⁴ GJAMCCHO, *Svoboda*, s. 184.

Od roku 1959 až do roku 1979 mezi sebou čínská a tibetská exilová vláda neudržovaly téměř žádný kontakt. K částečnému uvolnění situace došlo až po smrti Mao Ce-tunga v roce 1976, jelikož jeho nástupce Teng Siao-pching přiznal chyby, které Čína učinila v Tibetu. Roku 1978 Teng Siao-pching nabídl dalajlamovi možnost vrátit se zpět do Tibetu a vést nové diskuze.¹³⁵ Tibetská vláda a čtrnáctý dalajlama reagovali tím, že v letech 1979 a 1980 vyslali tři delegace do Tibetu, jejichž úkolem bylo shromáždit informace a zmapovat skutečnou situaci. Tyto mise přinesly informace o otřesném stavu Tibetu. Další plánované mise tak pochopitelně čínská strana zakázala a veškerá další dalajlamova snaha o dohodu se taktéž nesečkala se vstřícnou reakcí. Z tohoto důvodu se dalajlama rozhodl požádat o mezinárodní podporu a vypracoval tzv. Pětibodový mírový plán pro Tibet. Tento plán dalajlama představil v září roku 1987 Výboru pro lidská práva amerického kongresu ve Washingtonu.¹³⁶ Čínská vláda tento návrh odmítla a obvinila dalajlamu z prohlubování rozporů mezi ním a čínskou vládou. Dalajlama ve své snaze pokračoval dále a v roce 1988 přednesl svůj projev v Evropském parlamentu ve Štrasburku. V tomto projevu znovu představil svůj Pětibodový mírový plán. Dalajlama v tomto projevu dokonce naznačil možnost určitého svazku Tibetu s Čínou.¹³⁷ Odpověď, která na tuto možnost spolupráce přišla z Pekingu, byla opět zamítavá. Jeho Svatost však byla, za všechny tyto mírové snahy o osvobození Tibetu, v roce 1989 v norském Oslu oceněna Nobelovou cenou míru.¹³⁸

---

¹³⁵ CHHAYA, s. 90–91.

¹³⁶ GJAMCCHO, *O Tibetu*, s. 75.

¹³⁷ THURMAN, s. 74.

¹³⁸ KOLAS, s. 61.

3.9 Poslední dalajlama

Vzhledem k nejisté situaci v Tibetu, kde se čínská strana snaží kontrolovat a určovat veškeré významné převtělence, se čtrnáctý dalajlama Tändzin Gjamccho již několikrát v rozhovorech vyjádřil v tom smyslu, že pokud zemře v exilu, bude jeho nástupce nalezen s největší pravděpodobností také v exilu. Dále dalajlama také nastínil, že by dokonce mohl být posledním převtělcem v linii dalajlamů. Pochopitelně, že takové vyjádření vyvolalo u tibetského lidu velké znepokojení a to především proto, že dalajlama byl po staletí pokládán za určité ztělesnění všeho tibetského. Navíc na čtrnáctého dalajlamu připadla, díky čínské okupaci, tato úloha naléhavěji než na jeho předchůdce. To vše i přes to, že většinu svého života je nucen žít mimo Tibet.¹³⁹

Na druhou stranu i dalajlama nechává tuto otázku značně otevřenou a připouští, že bude záležet především na samotném tibetském lidu, aby rozhodl, zda bude potřeba dalšího vtělení. V rozhovoru, který s dalajlamou vedl Mayank Chhaya se Jeho Svatost vyjádřila takto: *„Kdybych měl zemřít nyní, řekl jsem tibetskému lidu, že je na něm, aby rozhodl, zda chtějí mít další vtělení. Jestliže ano, pak nastane. Jestliže se domnívají, že není třeba patnáctého dalajlamy, pak se to nestane. Reinkarnace se týká pokračování vaší práce z předchozího života. Jestliže si myslí, že má práce je důležitá, vtělím se znovu.“*¹⁴⁰

---

¹³⁹ GJAMCCHO, *O Tibetu*, s. 70.

¹⁴⁰ CHHAYA, s. 148.

4 Závěr

Instituce dalajlamy je ve světě zcela jistě ojedinělou záležitostí. V kontextu tibetských dějin lze však hovořit o této instituci jako o poměrně mladé. Doposud totiž tohoto titulu využívalo pouze čtrnáct mužů. Titul dalajlama je od svého počátku spojen s tibetskou školou buddhismu zvanou Gelugpa. V roce 1576 byl hlavní představitel této školy Sönam Gjamccho pozván na mongolský dvůr k Altan-chanovi. Zde byl Sönam Gjamccho za svoji výuku buddhistické nauky obdarován titulem *dalaj*. Jelikož už tehdy byl považován za převtělence svých dvou předchůdců Gendünduba a Gendün Gjamccha, byl titul dalajlama zpětně přiznán i těmto dvěma jeho předchůdcům. Dnes je tedy za prvního dalajlamu považován právě Gendündub.

Nicméně teprve až pátý převtělenec Ngawang Lozang Gjamccho byl prvním dalajlamou, který se stal světským i duchovním představitelem Tibetu. Předchůdci pátého dalajlamy sice zastávali poměrně vysoké postavení mezi tibetskými mnichy, ale zcela jistě nemůžeme mluvit o tom, že by je jako duchovního vůdce Tibetu uznávali všichni Tibetané, respektive i ostatní školy tibetského buddhismu. Až tedy pátý dalajlama dokázal, s podporou vůdce mongolského kmene Chošúdů Gušri-chana, ukončit politickou rozdrobenost Tibetu a ustavit Gelugpu jako dominantní školu buddhistického učení v celém Tibetu. Pátý dalajlama také prohlásil sebe, své čtyři předchůdce a všechny budoucí dalajlamy, za převtělence Avalókitéšvary. Tento dalajlama rovněž zahájil stavbu paláce Potála, jenž se stala sídlem dalajlamů a dnes patří k jednomu ze symbolů celého Tibetu. Díky svým činům je dnes pátý dalajlama v Tibetu nazýván jako „Velký pátý“.

Dalšího, v pořadí šestého dalajlamu Cchangjang Gjamccha, lze označit za rozporuplnou postavou v instituci dalajlamy. Cchangjang Gjamccho totiž odmítl přijmout klášterní život a raději upřednostnil nedůstojný soukromý život mimo palác. Šestý dalajlama se také zřekl mnišských slibů a svá studia tedy logicky nedokončil. Avšak je potřeba zmínit fakt, že i přes tento, na dalajlamu nepřípustný způsob života, si mezi tibetským lidem získal šestý dalajlama značnou popularitu. Přesto byl tento dalajlama roku 1705 prohlášen Mongoly za nepravého a při transportu do čínského exilu zemřel.

Další významný mezník v instituci dalajlamy nastal s nástupem třináctého dalajlamy Thubtän Gjamccha. Jeho hlavní úlohou bezesporu bylo odpovědět na tlak vyvíjený na Tibet, jenž vystupoval jako suverénní stát. Na počátku 19. století se Tibet stal křižovatkou strategických zájmů mocností během tzv. Velké hry. Největší obavy z posilování ruského vlivu v Tibetu měla Velká Británie, která z tohoto důvodu do Tibetu vyslala roku 1904 misi vedenou plukovníkem Francisem Younghusbandem. Třináctý dalajlama se v této situaci uchýlil do mongolského exilu. Mezitím tibetská vláda, pověřená vést jednání, podepsala v Lhase tzv. anglo-tibetskou bilaterální dohodu. Tato dohoda měla pro Tibetany velký význam, jelikož potvrzovala fakt, že Tibet byl v této době nezávislým státem. Čínská vláda však viděla v britských zásazích do tibetských záležitostí snahu o ovládnutí Tibetu, proto sama v roce 1910 vstoupila do Tibetu a donutila dalajlamu uprchnout znovu do exilu, tentokrát do Britské Indie. Naštěstí pro Tibet, došlo roku 1912 k vyhlášení Čínské republiky, což umožnilo návrat Thubtän Gjamccha do Tibetu, kde začal s modernizací, která měla za cíl posílit tibetské mezinárodní postavení. Dále třináctý dalajlama vydal výnos, ve kterém vyhlásil nezávislost Tibetu. Můžeme říct, že nejvýraznější podobu tato nezávislost získala na

Simelské konferenci, kde již bylo s Tibetem jednáno jako s plnohodnotným státem.

Čtrnáctý dalajlama Tändzin Gjamccho byl do politického dění své země začleněn poněkud předčasně, jelikož v roce 1950 Tibet čelil možnému konfliktu s Čínou. V této znepokojivé době se čtrnáctý dalajlama chopil duchovní i světské moci v Tibetu. Jeho vláda v Tibetu však neměla příliš dlouhého trvání, protože v říjnu roku 1950 zaútočila na tibetské území Čínská lidově osvobozená armáda. V květnu 1951 byla tibetskými zástupci v Pekingu podepsána tzv. Sedmnáctibodová dohoda, čímž měla být čínsko-tibetská krize zahánána. Nicméně se tak nestalo a situace v Tibetu vyvrcholila v roce 1959, když Tibeťané, nespokojení s neustálým čínským porušováním Sedmnáctibodové dohody, vyšli protestovat do ulic. Tento tibetský odpor však způsobil jen to, že Čína začala při potlačování nepokojů uplatňovat ještě větší agresivitu. Tyto stupňující se nepokoje nakonec vyústily v to, že v březnu roku 1959 čtrnáctý dalajlama uprchl do exilu v Indii. Zde byl dalajlamovi, společně s ostatními tibetskými uprchlíky, poskytnut exil ministerským předsedou Džaváharlálem Néhrúem. V Indii se dalajlama usídlil v malém indickém městě Dharamsala v Himáčalpradéši, kde ustanovil Ústřední tibetskou správu, nazývanou také jako „tibetská exilová vláda“. Nutno říct, že tato exilová vláda se stala, především díky čtrnáctému dalajlamovi velmi stabilní a úspěšnou, což dokazuje i to, že v Indii působí již přes padesát let. Čtrnáctému dalajlamovi se také podařilo prosadit otázku týkající se Tibetu do mezinárodní politiky. Dále se také stal prvním dalajlamou, který vycestoval na Západ. Zajímavostí je, že československý prezident Václav Havel byl vůbec první úřadující hlavou státu na světě, která dalajlamu pozvala, v roce 1990, na návštěvu své země. Při svých četných zahraničních cestách se dalajlama velkou měrou postaral o výraznou popularizaci buddhismu a otázky tibetského osvobození.

V současné době je dalajlama ochotný vzdát se plné tibetské nezávislosti výměnou za skutečnou a širokou autonomii. Jednu autonomii však Tibet již má. V oblasti historického Tibetu byla totiž roku 1965 Čínou oficiálně vyhlášena Tibetská autonomní oblast. Ovšem autonomie v této oblasti je naprosto iluzorní, jelikož skutečným vládcem v této oblasti je provinční čínský tajemník. Nicméně Čína se „prozatím“ staví proti vyhlášení této široké autonomie. Jedním z důvodů je obava z toho, že by autonomie Tibetu nestačila, a že skutečným zájmem Tibeťanů by později byla úplná samostatnost. Dalším důvodem je zcela jistě strach z toho, že ústupek Tibeťanům by zcela jistě povzbudil i jiné národnosti, které čínskou nadvládu taktéž nenesou lehce.

Ve své snaze modernizovat tibetské exilové instituce inicioval dalajlama revoluční změnu, když se v březnu roku 2011 vzdal téměř všech svých světských pravomocí a převedl je na ministerského předsedu. Toho si zvolili Tibeťanů žijící v Indii i v dalších státech. Dalajlama tak ukončil tibetskou 369 let trvající tradici, kdy duchovní vůdce Tibetu byl zároveň vůdcem politickým. Je zřejmé, že tímto krokem chtěl dalajlama přiblížit tibetskou exilovou vládu ještě více modernímu světu. Jeho záměrem však jistě byla i snaha zabránit tomu, aby se čínské úřady postupně zmocnily i tibetské exilové politiky.

Na druhou stranu je však nutné také zmínit, že za dobu čínské okupace se Tibet ve velké míře zmodernizoval. Nelze popírat ani to, že právě Čína se zasloužila o hospodářský rozvoj tohoto odlehlého území, což dosvědčuje i řada hypermoderních staveb či železnice spojující Tibet s Čínou.

5 Seznam použité literatury

- COLLARD, Gilbert, GRASDORFF, Gilles van, *Posvácení v rudých tmách*, Praha 2004.
- CRAIG, Mary, *Krvavé slzy: čínská okupace Tibetu 1951–1991*, Praha 1999.
- CYBIKOV, Gonbožab Cebekovič, *Cesta k posvátným místům Tibetu*, Praha 2001.
- FRENCH, Patrick, *Tibet, Tibet: a personal history of a lost land*, London 2003.
- FRIESE, Kai, *Tenzin Gyatso, the Dalai Lama*, New York 1989.
- GIBB, Christopher, *The Dalai Lama: The Exiled Leader of the People of Tibet and Tireless Worker for World Peace*, Milwaukee 1990.
- GJAMCCHO, Tändzin, *O Tibetu a tibetském buddhismu*, Praha 1992.
- GJAMCCHO, Tändzin, *Svoboda v exilu: Autobiografie 14. dalajlamy*, Praha 2011.
- GOLDSTEIN, Melvyn C., *The Circulation of Estates in Tibet: Reincarnation, Land and Politics*. In: *The Journal of Asian Studies* 32, 1973, 3, s. 445–455.
- GOODMAN, Michael Harris, *The last Dalai Lama: A Biography*, Boston 1986.
- HARRER, Heinrich, *My Seven Years in Tibet*. In: *The Geographical Journal* 120, 1954, 2, s. 146–155.
- CHHAYA, Mayank, *Dalajlama: člověk, mnich, mystik*, Praha 2008.
- KAPSTEIN, Matthew T., *Dějiny Tibetu*, Praha 2011.
- KARMAY, Samten G., *The Great Fifth*. In: *International Institute for Asian Studies (IIAS) Newsletter* 39, 2005, 4, s. 12–13.
- KOLAS, Ashild, *Tibetan Nationalism: The Politics of Religion*. In: *Journal of Peace Research* 33, 1996, 1, s. 51–61.

- KOLMAŠ, Josef, *Tibet: dějiny a duchovní kultura*, Praha 2004.
- KOLMAŠ, Josef, *Tibet*, Praha 2011.
- LAIRD, Thomas, *Příběh Tibetu: rozmluvy s dalajlamou*, Praha 2009.
- MILTNER, Vladimír, *Malá encyklopedie buddhismu*, Praha 2002.
- PATTERSON, George N., *China and Tibet: Background to the Revolt*. In: *The China Quarterly* 1, 1960, 1, s. 87–102.
- PEREZ, Louis G., *The Dalai Lama*, Florida 1993.
- RAPGAY, Lobzang, *The thirteenth Dalai Lama*. In: *Bulletin of Tibetology* 13, 1977, 2, s. 25–30.
- SHAKABPA, W. D. Tsepon, *Dějiny Tibetu*, Praha 2000.
- STEWART, Whitney, *The 14th Dalai Lama: Spiritual Leader of Tibet*, Minneapolis 1996.
- THURMAN, Robert, *Proč potřebujeme dalajlamu: dalajlamovy pravdivé činy jako politické řešení pro Čínu, Tibet a svět*, Praha 2009.
- Úřad pro informace a mezinárodní vztahy Tibetské exilové vlády v Dharamsale, *Pravda o Tibetu, svědectví a fakta*, Praha 1999.
- WERNER, Karel, *Náboženské tradice Asie: od Indie po Japonsko*, Brno 2002.

6 Resumé

Subject to this work is the person of the current fourteenth Dalai Lama Tenzin Gyatso. Work is divided to two main chapters. First Chapter deals with the history of the institute of Dalai Lama. First there is the creation and development of the institute as well as the importance of the title. In this part there are mentioned some of the most important bearers of the Dalai Lama title and their importance in history. Space was designated to the Great Fifth Dalai Lama and his importance regarding grasping earthly power. Also there is a great deal of focus on the thirteenth Dalai Lama's foreign persuading of neutrality during the so called „The Great Game”.

In the second part we focus solely on the life of the fourteenth Dalai Lama as well as some most important events of his reign. Events are staged chronologically. There are subchapters such as about finding the Dalai Lama as a reincarnation of the previous one as well as his education. Next one deals with his taking over the Office and the problems caused by the Chinese occupation and the attempts to negotiate with China. Next subchapter focuses on his escape to India and his exile work. The conclusion is about the current acknowledgement of the institute of Dalai Lama with the possibility that the current Dalai Lama could very well be the last one.

7 Přílohy

Příloha č. 1: Mapa změny tibetských hranic v důsledku čínské okupace

Příloha č. 2: Mapa útěku čtrnáctého dalajlamy

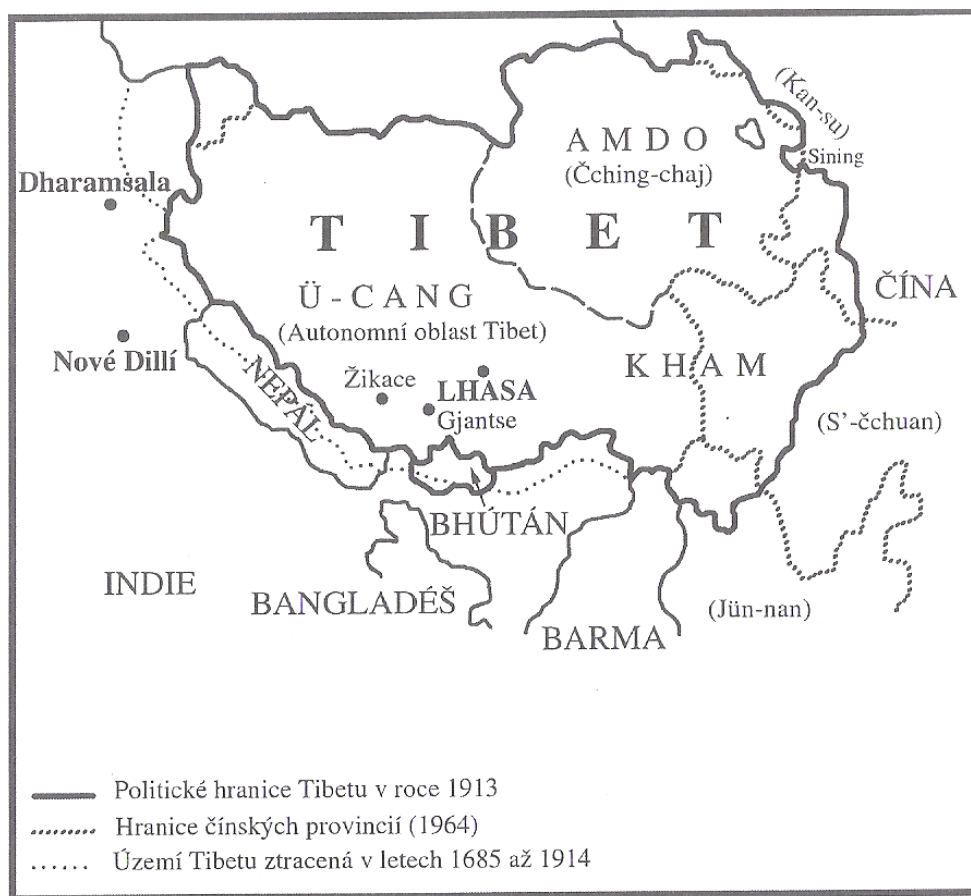
Příloha č. 3: Seznam dalajlamů

Příloha č. 4: Text Pětibodového mírového plánu pro Tibet

Příloha č. 5: Text Sedmnáctibodové dohody

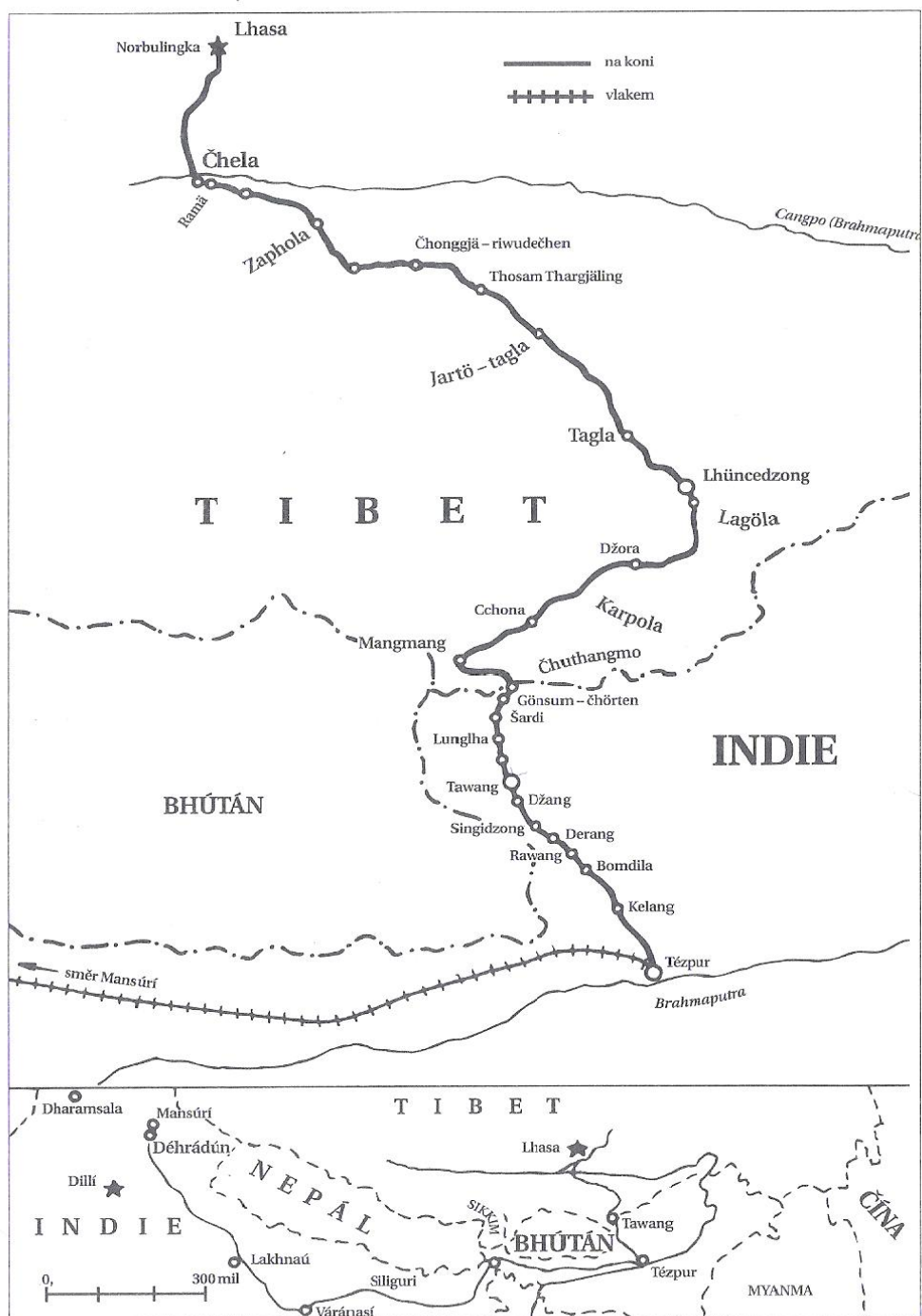
Příloha č. 1: Mapa změny tibetských hranic v důsledku čínské okupace

zdroj: COLLARD, Gilbert, GRASDORFF, Gilles van, *Posvícení v rudých tmách*, Praha 2004.

Příloha č. 2: Mapa útěku čtrnáctého dalajlamy

zdroj: SHAKABPA, W. D. Tsepon, *Dějiny Tibetu*, Praha 2000.

Útěk dalajlamy ze Lhasy do Indie v roce 1959

Příloha č. 3: Seznam dalajlamů

zdroj: THURMAN, Robert, *Proč potřebujeme dalajlamu: dalajlamovy pravdivé činy jako politické řešení pro Čínu, Tibet a svět*, Praha 2009.

1. dalajlama Gendündüb (1391–1474)
2. dalajlama Gendün Gjamccho (1475–1542)
3. dalajlama Sönam Gjamccho (1543–1588)
4. dalajlama Jöntän Gjamccho (1589–1617)
5. dalajlama Ngawang Lozang Gjamccho (1617–1682)
6. dalajlama Cchangjang Gjamccho (1683–1706)
7. dalajlama Kalzang Gjamccho (1708–1757)
8. dalajlama Džampal Gjamccho (1758–1804)
9. dalajlama Lungtog Gjamccho (1806–1815)
10. dalajlama Cchulthim Gjamccho (1816–1837)
11. dalajlama Khädub Gjamccho (1837–1856)
12. dalajlama Thinlä Gjamccho (1856–1875)
13. dalajlama Thubtän Gjamccho (1876–1933)
14. dalajlama Tändzin Gjamccho (narozen 6. července 1935)

Příloha č. 4: Text Pětibodového mírového plánu pro Tibet

zdroj: GJAMCCHO, Tändzin, *O Tibetu a tibetském buddhismu*, Praha 2011.

Tento mírový plán obsahuje pět základních bodů:

- Za prvé přeměnu celého Tibetu v mírovou zónu.
- Za druhé zastavení násilného přemísťování čínského obyvatelstva, které ohrožuje samu existenci Tibetanů jako národa.
- Za třetí respektování základních lidských práv a demokratických práv Tibetanů.

- Za čtvrté obnovení a ochranu životního prostředí Tibetu a zastavení využívání Tibetu ze strany Číny k výrobě jaderných zbraní a jako skládky jaderného odpadu.
- Za páté zahájení seriózních jednání o budoucím statusu Tibetu a o vztazích mezi tibetským a čínským lidem.

Dovolte, abych těchto pět bodů blíže vysvětlil.

Za prvé navrhuji, aby celý Tibet včetně východních provincií Kham a Amdo byl přeměněn v zónu ahinsy, což je indický termín, kterým se označuje stav míru a nenásilí.

Zřízení takové mírové zóny bude v souladu s historickou úlohou Tibetu jako mírumilovné a neutrální buddhistické země a nárazníkového státu, oddělujícího od sebe dvě kontinentální velmoci. Bude to rovněž v souladu s nepálským návrhem vyhlásit Nepál mírovou zónou a s deklarovanou čínskou podporou takového prohlášení. Mírová zóna navrhovaná Nepálem by měla mnohem větší účinek, kdyby zahrnovala i Tibet a sousední oblasti. Vytvoření mírové zóny v Tibetu by znamenalo stažení čínských vojsk a vojenských zařízení ze země, což by umožnilo také Indii stáhnout svá vojska a vojenská zařízení z himálajských oblastí sousedících s Tibetem. Toho by bylo dosaženo na základě mezinárodní dohody, která by uspokojovala legitimní požadavky Číny na vlastní bezpečnost a vytvářela důvěru mezi Tibetany, Indy, Číňany a dalšími národy tohoto regionu. Toto je v nejvlastnějším zájmu každého, zejména Číny a Indie, neboť by to posílilo jejich bezpečnost při současném zmenšení hospodářského břemene, spojeného s vydržováním početných vojenských jednotek podél sporné himálajské hranice.

Historicky vzato nebyly vztahy mezi Čínou a Indií nikdy napjaté. Teprve když čínská armáda vpochoďovala do Tibetu, čímž mezi těmito dvěma

mocnostmi poprvé vznikla společná hranice, zrodilo se mezi nimi napětí, které nakonec vedlo k válce v roce 1962. Od té doby zde neustále docházelo k četným nebezpečným incidentům. K obnově dobrých vztahů mezi dvěma nejlidnatějšími zeměmi světa by značně přispělo, kdyby byly od sebe odděleny - jako tomu bylo v historii - velkým a spřáteleným nárazníkovým územím. Prvním předpokladem ke zlepšení vztahů mezi tibetským lidem a Číňany je vytvoření důvěry. Po katastrofě posledních desetiletí, kdy více než milión Tibetanů - jedna šestina populace - přišlo o život a přinejmenším stejný počet se jich octlo ve vězení pro své náboženské přesvědčení a lásku k svobodě, může pouze stažení čínských vojsk zahájit opravdový proces usmíření. Přítomnost početných okupačních vojsk v Tibetu denně Tibetanům připomíná útisk a utrpení, kterými prošli. Odsun vojsk by byl závažným znamením, že v budoucnu bude možné vytvořit s Číňany rozumné vztahy, založené na přátelství a důvěře.

Za druhé je třeba okamžitě zastavit násilné přemísťování čínského obyvatelstva do Tibetu, které provádí vláda v Pekingu, aby si tak vynutila „konečné řešení“ tibetské otázky tím, že tibetské obyvatelstvo ve vlastním Tibetu zredukuje na bezvýznamnou a všech práv zbavenou menšinu.

Masové přemísťování čínského civilního obyvatelstva do Tibetu, představující porušení Čtvrté ženevské konvence (1949), ohrožuje samu existenci Tibetanů jako odlišného národa. Ve východních částech naší země mají dnes Číňané značnou početní převahu nad Tibetany. Například v provincii Amdo, kde jsem se narodil, žije podle čínských statistik 2,5 miliónu Číňanů a pouze 750 000 Tibetanů. Čínské vládní zdroje nyní potvrzují, že dokonce v takzvané Autonomní oblasti Tibet (tj. ve středním a západním Tibetu) Číňané početně převyšují Tibetany.

Politika násilného přemísťování čínského obyvatelstva není nová. Používala se systematicky v jiných oblastech už dříve. Ještě počátkem

tohoto století představovali Mandžuoové odlišný národ s vlastní kulturou a tradicemi. Avšak dnes v Mandžusku, kde se usadilo 75 miliónů Číňanů, zůstaly pouze dva až tři milióny Mandžuoů. Ve Východním Turkestánu, který Číňané dnes nazývají Sin-ťiang, vzrostl počet čínského obyvatelstva z 200 000 v roce 1949 na 7 miliónů, což je více než polovina z celkového počtu tamního obyvatelstva (13 miliónů). Jako následek čínské kolonizace Vnitřního Mongolska tam dnes žije 8,5 miliónů Číňanů a pouhých 2,5 miliónů Mongolů. K dnešnímu datu bylo do celého Tibetu vysláno již 7,5 miliónů čínských usedlíků, čímž jejich počet převyšuje 6 miliónů Tibeťanů. Čínské prameny přiznávají, že ve středním a západním Tibetu, o kterém Číňané mluví jako o „Autonomní oblasti Tibet“, 1,9 miliónů Tibeťanů představuje již menšinu obyvatelstva této oblasti. V těchto počtech není zahrnuto odhadovaných 300 až 500 tisíc čínských vojáků v Tibetu, z nich jen 250 000 v takzvané Autonomní oblasti Tibet. Aby Tibeťané mohli jako národ přežít, je nutné, aby bylo zastaveno násilné přemísťování a aby se čínští usedlíci vrátili do Číny. Jinak z Tibeťanů brzy nezbude víc než turistická atrakce a zbytky zašlé slávy.

Za třetí musí být v Tibetu respektována základní lidská práva a demokratické svobody. Tibetský národ musí být znovu svobodný, aby se mohl kulturně, intelektuálně, hospodářsky a duchovně rozvíjet a využívat základních demokratických svobod.

Porušování lidských práv v Tibetu se děje na základě politiky „apartheidu“, kterou Číňané nazývají „segregací a asimilací“. Tibeťané ve své vlastní zemi jsou v nejlepším případě občany druhého řádu. Jsou zbaveni všech základních demokratických práv a svobod a živoří pod koloniální správou, kde všechnu skutečnou moc mají čínští funkcionáři z komunistické strany a armády. Třebaže čínská vláda povoluje Tibeťanům opravit některé buddhistické kláštery a konat v nich bohoslužby, dosud jim znemožňuje seriózní studium a výuku náboženství. Do klášterů je

dovoleno vstoupit pouze malému počtu lidí majících souhlas komunistické strany. Zatímco Tibetané v exilu uplatňují svá demokratická práva podle ústavy, kterou jsem vyhlásil v roce 1963, tisíce našich krajanů v Tibetu trpí za své náboženské a politické přesvědčení ve věznicích a pracovních táborech.

Za čtvrté je třeba vyvinout seriózní úsilí, aby se v Tibetu obnovilo původní životní prostředí. Tibet nesmí sloužit k výrobě jaderných zbraní a ke skladování jaderného odpadu.

Tibetané chovají velkou úctu ke všem formám života. Tento vrozený cit je dále umocněn buddhistickou vírou, která zakazuje ubližovat všem cítícím bytostem, ať lidského či zvířecího rodu. Před čínskou invazí byl Tibet neporušenou přírodní rezervací v jedinečném přírodním prostředí. Bohužel Číňané v posledních desetiletích téměř zcela zničili divokou tibetskou přírodu a lesy, což mělo ničivý dopad na citlivé životní prostředí. To málo, co z něho v Tibetu zbylo, je třeba chránit a vyvinout úsilí, aby se životnímu prostředí vrátila jeho rovnováha. Čína využívá Tibet k výrobě jaderných zbraní a je možné, že už také začala s odkládáním jaderného odpadu do Tibetu. Čína však nezamýšlí takto likvidovat pouze svůj vlastní jaderný odpad, nýbrž hodlá také likvidovat jaderný odpad jiných států, které již přistoupily na to, že budou Pekingu platit za ukládání svých toxických materiálů. Nebezpečí, která toto jednání představuje, jsou zřejmá. Nedostatek zájmu na straně Číny o jedinečné a citlivé životní prostředí Tibetu ohrožuje nejen přítomnou generaci, nýbrž i generace příští.

Za páté je třeba co nejseriózněji zahájit jednání o budoucím statusu Tibetu a o vztazích mezi tibetským a čínským lidem.

Chceme k tomuto předmětu přistupovat rozumně a realisticky, v duchu otevřenosti a smířlivosti a se snahou nalézt řešení, které by v dlouhodobé

perspektivě bylo v zájmu všech - Tibetanů, Číňanů a všech ostatních národů, kterých se to týká. Tibetané a Číňané jsou dva odlišné národy, každý s vlastní zemí, historií, kulturou, jazykem a způsobem života. Rozdílnosti mezi národy je třeba uznávat a respektovat. Nemusí však být na překážku opravdové spolupráce, zvláště když je to k vzájemnému prospěchu obou národů. Jsem upřímně přesvědčen o tom, že průlomu by bylo možné dosáhnout, kdyby se obě strany setkaly a promluvily si o své budoucnosti s otevřenou myslí a upřímnou touhou nalézt uspokojivé a spravedlivé řešení. Musíme se všichni snažit o to, abychom byli rozumní a moudří, a uskutečnit své setkání v duchu upřímnosti a porozumění. Dovolte mi, abych zakončil osobní poznámkou. Chci vám poděkovat za váš zájem a podporu, které jste vy a tolik vašich spolupracovníků a krajanů prokazovali utiskovanému lidu kdekoli na světě. Skutečnost že jste veřejně projevíli své sympatie vůči nám, Tibetanům, měla již pozitivní vliv na životy našich lidí v Tibetu. Prosím, abyste nás v tomto kritickém období dějin naší země i nadále podporovali.

Děkuji vám.

(Výbor pro lidská práva, 21. září 1987, Kongres Spojených států, Washington)

Příloha č. 5: Text Sedmnáctibodová dohody

Zdroj: <http://www.tibinfo.cz/clanek.php?id=68> [cit. 23. 4. 2015]

Sedmnáctibodová smlouva o tzv. mírovém osvobození Tibetu

Smlouva mezi ústřední lidovou vládou Čínské lidové republiky a místní tibetskou vládou o opatřeních k mírovému osvobození Tibetu, Peking, 23. květen 1951

Zplnomocnění delegáti tibetské místní vlády a zplnomocnění zástupci ústřední vlády Čínské lidové republiky uzavřeli po jednáních, která

probíhala v druhé polovině dubna 1951, smlouvou o opatřeních k mírovému osvobození Tibetu. Smlouva obsahuje těchto 17 bodů:

1. Tibetský lid se sjednotí a vyžene imperialistické agresivní síly z Tibetu. Tibetský lid se vrátí do velké rodiny vlasti Čínské lidové republiky.
2. Místní tibetská vláda bude aktivně pomáhat lidové osvobozené armádě v postupu do Tibetu a v upevňování národní obrany.
3. V souladu s národnostní politikou, vyloženou ve Všeobecném programu Čínského lidového politického poradního shromáždění, má tibetský lid právo na zřízení národnostní oblastní autonomie pod vedením ústřední lidové vlády.
4. Ústřední úřady nebudou měnit současný politický systém v Tibetu. Ústřední úřady také nebudou měnit současný status, funkce a pravomoci dalajlamovy. Úřední osoby různých stupňů zůstanou na svých místech.
5. Nynější status, funkce a pravomoci pančenlamovy zůstanou zachovány.
6. Dosavadním statutem, funkcemi a pravomocemi dalajlamovými a pančenlamovými jsou míněny status, funkce a pravomoci 13. dalajlamy a 9. pančenlamy z doby, kdy byli ve vzájemných přátelských a družných vztazích.
7. Bude se provádět politika svobody náboženského vyznání, jak je vyložena ve Všeobecném programu Čínského lidového politického poradního shromáždění. Náboženské vyznání, zvyky a obyčeje tibetského lidu budou respektovány a lamaistické kláštery chráněny. Ústřední úřady nebudou zasahovat do klášterních příjmů.

8. Tibetské jednotky budou postupně včleňovány do lidové osvobozené armády a stanou se součástí ozbrojených sil národní obrany Čínské lidové republiky.
9. Tibetský jazyk, písemnictví a školství budou postupně rozvíjeny v souladu s podmínkami existujícími v Tibetu.
10. Tibetské zemědělství, dobytkářství, výroba a obchod se budou postupně rozvíjet a životní úroveň se bude postupně zvyšovat v souladu s podmínkami existujícími v Tibetu.
11. V otázkách týkajících se reformy v Tibetu ústřední úřady nepoužijí nátlaku. Místní tibetská vláda bude provádět reformy dobrovolně a vznes-li požadavek reformy lid, bude se tato otázka řešit na poradách s vedoucími tibetskými činiteli.
12. Pokud jde o dřívější proimperialistické a prokuomintangské úředníky, kteří své styky s imperialisty a s kuomintangci rázně přeruší a nebudou se stavět na odpor ani nebudou provádět sabotáž, mohou zůstat ve svých úřadech bez ohledu na svou minulost.
13. Lidová osvobozená armáda bude při vstupu do Tibetu dodržovat všechny zásady uvedené shora. Při obchodování bude jednat čestně a nevezme nikomu svévolně ani to nejmenší.
14. Zahraniční věci Tibetu soustředí ve svých rukou ústřední lidová vláda. Vůči sousedním zemím bude provádět politiku mírového soužití, bude s nimi navazovat a rozvíjet čestné obchodní vztahy na základě rovnosti, vzájemných výhod a vzájemného respektování územní celistvosti a svrchovanosti.
15. Aby bylo zajištěno uskutečňování této smlouvy, ústřední lidová vláda zřídí v Tibetu vojenský a administrativní výbor a velení tibetského vojenského okruhu. Kromě personálu vyslaného ústřední lidovou vládou bude v nich pracovat co nejvíce Tibetánů. Mezi

zaměstnance, kteří se budou podílet na práci vojenského a administrativního výbor, mohou být zařazeny vlastenci z tibetské místní vlády, z různých okresů a z různých předních klášterů. Jejich seznam bude sestaven na poradách zástupců určených ústřední lidovou vládou s příslušnými složkami a bude předložen ústřední lidové vládě ke schválení.

16. Náklady spojené s vydržováním vojenského a administrativního výboru, velení vojenského okruhu a jednotek lidové osvobozené armády v Tibetu bude hradit ústřední lidová vláda. Místní tibetská vláda bude nápomocna lidové osvobozené armádě při nákupu a dopravě potravin, píce a jiných denních potřeb.
17. Tato smlouva vstupuje v platnost ihned, jakmile k ní budou připojeny podpisy a pečeti.

Podepsáno a zpečetěno těmito zplnomocněnými delegáty ústřední lidové vlády:

Li Wej-chan - vedoucí delegace

Čang Čching-wu

Čang Kuo-chua

Sun Č'-jün

Podepsáno a zpečetěno těmito zplnomocněnými delegáty místní tibetské vlády:

Kalön Ngawu Ngawang Džigme - vedoucí delegace

Dzazag Kheme Sönam Wangdü

Khjendung Thubtän Tánthar

Khenčung Thubtän Lekmün

Rimši Samposä Tändzin Thündub

Peking, 23. květen 1951.